

MODULI YA 2

HOJA, UTATUZI WA MATATIZO NA MAWAZO	
Muda:	Masaa 6
Malengo/matokeo ya kujifunza:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Tathmini kwa kina changamoto na fursa za biashara, haswa zinazohusiana na mazingira na rasilimali. usimamizi, kwa kutumia hoja za kimantiki na mifumo ya uchambuzi 2. Tumia mbinu zilizopangwa za kutatua matatizo ili kutambua, kuchambua, na kushughulikia masuala yanayohusiana na uendelevu ndani ya biashara yako mwenyewe. 3. Toa mawazo ya kibunifu kwa bidhaa, huduma na michakato rafiki kwa mazingira ambayo inaweza kupunguza athari za mazingira na kukuza ukuaji endelevu. 4. Tumia zana za kidijitali kwa ushirikiano, kutatua matatizo, na kufuatilia athari za mipango ya biashara ya kijani, kukuza utamaduni wa kujifunza na uboreshaji endelevu.
Moduli ndogo:	<p>2.1 Kufikiri kwa Kina: Kuimarisha ujuzi wa uchanganuzi na hoja za kimantiki</p> <p>2.2 Ujuzi wa kutatua matatizo: Mbinu na zana za utatuzi wa matatizo kwa ufanisi</p> <p>2.3 Kufikiri kwa Ubunifu: Uvumbuzi wa matangazo ya mawazo</p> <p>2.4 Kuunganisha ubunifu na ujuzi wa kufikiri kwa kina kwa mawazo ya Ujasiriamali</p>
Rasilimali na vifaa:	<ul style="list-style-type: none"> • Kahneman, D. (2011). Kufikiri, Haraka na Polepole - Zingatia sura juu ya upendeleo wa utambuzi.

	<ul style="list-style-type: none"> • Banaji, MR, & Greenwald, AG (2013). Blindspot: Upendeleo Uliofichwa wa Watu Wazuri - Kuelewa jinsi upendeleo uliofichwa unavyoathiri kufanya maamuzi. • Hinderer, D. (2005) Hoja za ujenzi. • Sinnott - Armstrong, W. (2018) Fikiria tena: Jinsi ya Kufikiria na Kubishana. • Alexander Osterwalder & Yves Pigneur (2010). Kizazi cha Mtindo wa Biashara. • Oliver Gassmann, Karolin Frankenberger, na Michaela Csik (2014). Navigator ya Mtindo wa Biashara: Miundo 55 Ambayo Italeta Mapinduzi katika Biashara Yako. • Michael, Kallet (2014). Fikiria nadhifu: kufikiri kwa kina ili kuboresha ujuzi wa kutatua matatizo na kufanya maamuzi. • Morgan D., Jones. (1998). Zana ya Mfikiraji: Mbinu 14 zenye nguvu za kutatua shida. • Daniel, Kahneman (2013). Kufikiri, haraka na polepole. • Tom, Kelley, David, Kelley (2013). Ujasiri wa ubunifu: kufungua uwezo wa ubunifu ndani yetu sote. • Clayton M., Christensen, Marc, Benioff (2024). Shida ya mvumbuzi: Wakati teknolojia mpya husababisha kampuni kubwa kushindwa. • Tim, Brown (2019). Mabadiliko kwa muundo: Jinsi fikra za kubuni hubadilisha mashirika na kuhamasisha uvumbuzi. • EC, Kituo cha Pamoja cha Utafiti (2020). Kitabu cha kucheza cha EntreComp.
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> Eric, Ries (2011). Uanzishaji konda: Jinsi wajasiriamali wa leo wanavyotumia uvumbuzi endelevu kuunda biashara zilizofanikiwa sana.
Mbinu ya tathmini:	<p>Maswali Mapitio ya rika/maoni Tafakari ya baada ya shughuli Uchambuzi wa uchunguzi kifani Uwasilishaji wa kikundi Uwasilishaji wa turubai ya mfano wa biashara</p>
Ujuzi/uwezo uliotengenezwa:	<p>Kufikiri kwa kina Hoja ya kimantiki Kutatua matatizo Kufikiri kwa uchambuzi Kufanya maamuzi Kufikiri kwa ubunifu</p>

Moduli ndogo 2.1

Kufikiri kwa Kina: Kuimarisha ujuzi wa uchanganuzi na hoja za kimantiki

→ ujuzi:

1. Kufikiri kwa kina
2. Hoja ya kimantiki

KUFIKIRI KWA KINA: KUIMARISHA UJUZI WA UCHAMBUZI NA HOJA ZA KIMANTIKI
Shughuli ya 1: Kutambua na kupinga upendeleo na mawazo
Muda: Saa 0,5
Malengo maalum ya kujifunza <ol style="list-style-type: none">
1. Tambua upendeleo wa kawaida na ushawishi wao juu ya maamuzi endelevu ya biashara.
2. Tambua mawazo ya kibinafsi ambayo yanaweza kuathiri mbinu yao ya uendeleo na mabadiliko ya kidijitali.
3. Tumia mbinu za kupunguza upendeleo na mawazo kwa kufanya maamuzi yenye lengo zaidi na jumuishi.
4. Thamini jukumu la fikra muhimu katika kusaidia juhudi za mpito wa kijani na dijiti.
Mbinu, Rasilimali na Vifaa Mbinu: hotuba, hali ya uchunguzi wa kesi, tafakari, muhtasari Zana zinazotumika: slaidi za uwasilishaji, karatasi ya kazi, mfano wa uchunguzi
Maelezo ya shughuli na Dhana Muhimu Maelezo: <ul style="list-style-type: none">
• Anza kwa kuanzisha kwa ufupi dhana ya upendeleo wa utambuzi na mawazo katika kufanya maamuzi. Jumuisha mifano maalum kwa biashara endelevu. Tumia jaribio ambapo washiriki hujibu maswali machache yanayohusiana na upendeleo wa kawaida.
• Anzisha uchunguzi wa kesi, toa maagizo na zana za zoezi, kukusanya maoni juu ya upendeleo washiriki wanatambua katika mawazo yao wenyewe.
• Muhtasari wa upendeleo na mawazo makuu yaliyozingatwa, sisitiza umuhimu wa mawazo changamoto kwa mabadiliko bora ya kijani kibichi na dijiti, na utoe seti ya mazoea bora. Dhana muhimu: upendeleo wa utambuzi, upendeleo wa kawaida, mawazo, kufanya maamuzi endelevu.
Tathmini Kujitathmini, tathmini ya msingi wa orodha ya ukaguzi, maswali ya chaguo nyingi, ukaguzi wa rika na kujitafakari.

Ujuzi / Uwezo uliotengenezwa

Kufikiri kwa kina: Kutambua na kupinga upendeleo ili kuboresha ubora wa uamuzi.

Kutatua Matatizo: Kutumia mbinu za kupunguza upendeleo ili kusaidia mabadiliko ya kijani na dijiti.

Kujitambua: Kutambua upendeleo wa kibinafsi na mawazo ili kukuza kufanya maamuzi yenye lengo zaidi.

Kuchukua Mtazamo: Kuelewa jinsi maoni tofauti yanaweza kupunguza upendeleo na kusaidia suluhisho jumuishi, endelevu.

Usomaji zaidi, shughuli, nyenzo, mazoea bora**Usomaji, nyenzo, mbinu bora:**

- Kahneman, D. (2011). *Kufikiri, Haraka na Polepole* - Zingatia sura juu ya upendeleo wa utambuzi.
- Banaji, MR, & Greenwald, AG (2013). *Blindspot: Upendeleo Uliofichwa wa Watu Wazuri - Kuelewa jinsi upendeleo uliofichwa unavyoathiri kufanya maamuzi.*
- Video ya YT: Upendeleo 12 wa Utambuzi Umefafanuliwa - Jinsi ya Kufikiria Vizuri na Kimantiki Kuondoa Upendeleo (https://www.youtube.com/watch?v=wEwGBIr_Rlw)
- Video ya YT: Kushinda Upendeleo wa Utambuzi katika Biashara (https://www.youtube.com/watch?v=YJsVYE_uHq0)

Shughuli:

- Utambulisho wa Upendeleo katika Maamuzi ya Ulimwengu Halisi: Waulize washiriki kutambua uamuzi wa hivi majuzi waliofanya na kuchanganua upendeleo unaowezekana.
- Jukumu la Kuigiza: Iga mkutano wa biashara ambapo washiriki wanabishana/dhidi ya kuweka bidhaa endelevu kidijitali, kuchunguza upendeleo na athari za kudhani.

NYENZO ZA SANDUKU LA ZANA LA MAFUNZO

Kutambua na kupinga upendeleo na mawazo

Maelezo	Mbinu	Saa	Vifaa
Utangulizi wa upendeleo na mawazo Tambulisha kwa ufupi dhana ya upendeleo wa utambuzi na mawazo katika kufanya maamuzi. Toa maelezo mafupi kwa upendeleo wa kawaida na mawazo. Tumia chemsha bongo ambapo washiriki huunganisha mifano na upendeleo/mawazo yanayohusiana ili kujenga uhusiano na kuhakikisha uelewa.	Mhadhara	Dakika 5	Slaidi na maswali (<i>Kiambatisho 1</i>)
GreenPack Ltd: Uchunguzi kifani na karatasi ya kazi Wasilisha kesi ya GreenPack Ltd, ambayo inazingatia mabadiliko kadhaa. Tumia karatasi iliyo na maelezo yaliyowasilishwa ya maamuzi yao na maswali yanayohusiana ili kusaidia kuchunguza upendeleo na mawazo yanayowezekana.	Kujifunza kwa uzoefu	Dakika 12	Hati ya uchunguzi kifani & Lahakazi (<i>Kiambatisho 2</i>)
Uakisi Mara tu washiriki wanapomaliza zoezi la uchunguzi wa kesi, wanaweza kujibu maswali yafuatayo ili kuimarisha ujifunzaji: <ol style="list-style-type: none"> 1. Ni upendeleo gani ulikushangaza zaidi kwako, na kwa nini? 2. Unaweza kufikiria njia ya kupunguza upendeleo huu wakati wa kufanya maamuzi ya biashara? 3. Je, kutambua upendeleo huu kunawezaje kufaidika GreenPack Ltd wanapofuata mabadiliko endelevu na ya kidijitali ya biashara? 4. Eleza wakati ambapo uligundua upendeleo unaweza kuwa umeathiri moja ya maamuzi yako.	Maswali na Majibu / Majadiliano	Dakika 10	Bodi ya majadiliano / jukwaa
Muhtasari na dhana muhimu Muhtasari wa upendeleo kuu na mawazo yaliyozingatiwa. Sisitiza umuhimu wa mawazo yenye changamoto kwa mabadiliko bora ya kijani kibichi na dijiti. Toa seti ya mbinu bora.	Darasa lililopinduliwa	Dakika 3	Kitini kinachoweza kupakuliwa (<i>Kiambatisho 3</i>)

Kiambatisho 1

Maswali juu ya upendeleo na mawazo

Unganisha mifano na upendeleo unaohusiana au dhana.

Orodha ya upendeleo na mawazo yaliyochaguliwa

- Upendeleo wa makadirio
- Upendeleo wa matumaini
- Upatikanaji wa heuristic
- Upendeleo wa uthibitisho
- Upendeleo wa kutia nanga
- Upendeleo wa hali ilivyo
- Upendeleo wa gharama uliozama
- Mawazo ya kikundi
- Mawazo kuhusu wateja

Orodha ya mifano

1. Mtendaji mkuu wa kampuni anaweza kudhani wateja watatanguliza uendelevu kuliko bei kwa sababu wao, kibinafsi, wanathamini chaguo rafiki kwa mazingira. Walakini, wateja wanaweza kutanguliza uwezo wa kumudu juu ya athari za mazingira. ([Upendeleo wa makadirio](#))
2. Mmiliki wa biashara anaweza kuamini kuwa uzalishaji wa kiotomatiki utanufaisha kampuni tu kwa kuongeza ufanisi na kupunguza gharama, bila kuzingatia upinzani unaowezekana wa wafanyikazi au gharama za utekelezaji. ([Upendeleo wa matumaini](#))
3. Baada ya kusikia maoni mazuri kutoka kwa wateja wachache wakubwa juu ya mabadiliko ya dijiti yanayowezekana, kiongozi wa kampuni anaweza kudhani msingi mzima wa wateja uko tayari kwa huduma za dijiti, bila kukusanya data pana. ([Upatikanaji wa Heuristic](#))
4. Ikiwa meneja anaamini kuwa wateja wanajali zaidi ufungaji rafiki wa mazingira, wanaweza kuzingatia maoni ambayo yanaunga mkono maoni haya na kupuuza au kutupilia mbali maoni yoyote yanayopendekeza unyeti wa bei ni muhimu zaidi. ([Upendeleo wa Uthibitisho](#))
5. Wakati wa kuamua juu ya bei ya laini mpya ya bidhaa inayoweza kutumika tena, timu inaweza kutegemea sana bei ya bidhaa zao zilizopo, ambazo zililenga soko tofauti, bila kuzingatia vya kutosha bei za ushindani au nia ya mteja kulipa. ([Upendeleo wa kutia nanga](#))
6. Kampuni ya ufungaji inaweza kuendelea kutumia vifaa vya kitamaduni badala ya kuchunguza chaguzi zinazoweza kuharibika kwa sababu watoa maamuzi wanahisi raha na mchakato wa sasa, ingawa wateja wanazidi kupendezwa na ufungaji endelevu. ([Upendeleo wa hali ilivyo](#))
7. Baada ya kuwekeza sana katika eneo la rejareja, biashara inaweza kusita kuelekeza mwelekeo wake kwa mauzo ya dijiti, hata ikiwa mahitaji ya mkondoni yanakua haraka kuliko trafiki ya miguu, kwa sababu wanahisi hitaji la "kuhalalisha" uwekezaji wa awali kwenye duka. ([Upendeleo wa gharama iliozama](#))

8. Wakati wa mkutano wa timu juu ya kuzindua laini mpya ya bidhaa ya kijani kibichi, ikiwa wengi wanaunga mkono wazo hilo, washiriki wa timu binafsi walio na wasiwasi juu ya bei au utayari wa soko wanaweza kuepuka kuziweza, wakihofia itavuruga makubaliano ya kikundi. ([Mawazo ya kikundi](#))
9. Kampuni inaweza kudhani kuwa wateja wote wako tayari kulipa zaidi kwa bidhaa za kijani kibichi, bila kutambua kwamba wakati wengine ni, wengine wanatanguliza kuokoa gharama kuliko uendelevu. Bila data thabiti ya wateja, mawazo haya yanaweza kusababisha bei au maamuzi ya bidhaa ambayo hayahusiani na soko lengwa. ([Mawazo kuhusu wateja](#))

Kiambatisho 2

Hati ya Utafiti Kifani: GreenPack Ltd

Muhtasari wa kampuni:

GreenPack Ltd, yenye makao yake makuu jijini Nairobi, Kenya, ina utaalum wa ufungaji rafiki wa mazingira kwa tasnia mbalimbali, ikiwa ni pamoja na chakula na rejareja. Wanalenga kupunguza taka za plastiki kwa kutoa njia mbadala endelevu, kama vile nyenzo zinazoweza kuoza na zinazoweza kutumika tena. Kwa msimamo mkubwa wa soko ndani ya nchi, kampuni inachunguza njia za kupanua kimataifa huku ikiongeza uwepo wake wa kidijitali.

Hali: Timu ya uongozi katika GreenPack imejitolea kuimarisha athari zao za kimazingira na inaona mabadiliko ya kidijitali kama njia ya kurahisisha shughuli na kufikia hadhira ya kimataifa. Walakini, maamuzi kadhaa ya kimkakati yamezua mjadala ndani ya timu, haswa karibu na mawazo na upendeleo unaowezekana ambao unaweza kuathiri chaguzi hizi.

Karatasi ya kazi ya uchunguzi wa kesi GreenPack Ltd.: Upendeleo na mawazo ya utambulisho

Kwa kila uamuzi, kagua mawazo ambayo GreenPack inaweza kuwa inafanya. Tumia maswali ya chaguo nyingi na yanayolingana ili kuunganisha kila uamuzi na upendeleo au mawazo yanayowezekana.

Uamuzi wa 1: Kupanua Mstari wa Bidhaa na Nyenzo Zinazoweza Kutumika Tena

Timu inazingatia kupanua laini yao ya bidhaa ili kujumuisha vifungashio vilivyotengenezwa kutoka kwa nyenzo zinazoweza kutumika tena kikamilifu. Walakini, wanadhani wateja wao waliopo watatambuliza chaguzi rafiki kwa mazingira kuliko gharama, licha ya bei ya juu. Uamuzi huu unatokana na utafiti wa awali wa soko unaoonyesha kuongezeka kwa hamu ya uendelevu, ingawa utafiti huu ulifanywa ndani ya Nairobi pekee.

1. Ni upendeleo gani unaweza kuathiri dhana kwamba wateja watalipa zaidi kwa bidhaa rafiki kwa mazingira?
  - A) Upendeleo wa kutia nanga
  - B) Upendeleo wa Hali Ilivyo
  - C) Upendeleo wa makadirio
  - D) Upendeleo wa Matumaini
2. GreenPack inafanya dhana gani katika uamuzi huu? Chagua yote yanayotumika.
  - A) Wateja huweka thamani kubwa juu ya uendelevu.
  - B) Mikoa yote itaitikia sawa na bidhaa rafiki wa mazingira.
  - C) Wasiwasi wa uendelevu unazidi wasiwasi wa bei kwa wateja wote.

Uamuzi wa 2: Mpango wa Mabadiliko ya Dijiti

GreenPack inataka kuongeza alama yake ya dijiti kwa kuunda jukwaa la e-commerce na kuweka dijiti shughuli za huduma kwa wateja. Uongozi unadhani kuwa wateja wao, pamoja na biashara za ndani na wauzaji wadogo, wako tayari kwa mfumo kamili wa dijiti. Uamuzi huo ulisukumwa na maoni ya hadithi kutoka kwa wateja wachache wakubwa lakini hauna utafiti wa kina wa soko.

1. Ni upendeleo gani unaweza kuathiri dhana juu ya utayari wa dijiti wa wateja?
  - A) Upatikanaji wa Heuristic
  - B) Udanganyifu wa Gharama Iliyozama

- C) Mawazo ya kikundi
  - D) Upendeleo wa Matumaini
2. Linganisha kila dhana na hatari yake inayowezezekana:
- Mawazo:
    - (1) Wateja wote wako tayari kwa jukwaa la dijiti. (A)
    - (2) Maoni ya wateja wakubwa yanatumika kwa wateja wote. (B)
  - Hatari:
    - (A) Mpito wa kidijitali unaweza kuwatenga wateja wadogo au wa ndani. (1)
    - (B) Kutegemea kupita kiasi maoni ya hadithi kunaweza kusababisha uchapishaji usiofanikiwa. (2)

Uamuzi wa 3: Uwekezaji katika Uendeshaji

Ili kupunguza gharama za uzalishaji na kukidhi mahitaji ya juu, GreenPack inapanga kuwekeza katika michakato ya utengenezaji wa kiotomatiki. Mkurugenzi Mtendaji anadhani otomatiki haitaboresha tija tu bali pia itapunguza gharama kwa muda mrefu. Hata hivyo, kuna wasiwasi kwamba mabadiliko haya yanaweza kusababisha upotezaji wa kazi, na hivyo kuathiri sifa yao kama mwajiri anayewajibika kijamii.

1. Ni upendeleo gani unaweza kuathiri mtazamo wa Mkurugenzi Mtendaji juu ya otomatiki?
  - A) Upendeleo wa Hali Iliyoy
  - B) Udanganyifu wa Gharama Iliyozama
  - C) Upendeleo wa Matumaini
  - d) Upatikanaji wa heuristic
2. Ni ipi kati ya mawazo haya inaweza kusababisha maswala na wafanyikazi na sifa ya GreenPack?
  - A) Otomatiki haitaathiri kazi kwa kiasi kikubwa.
  - B) Maboresho ya uzalishaji yanazidi masuala ya kijamii.
  - C) Hakuna hatari zinazohusishwa na uzalishaji wa kiotomatiki.

Uamuzi wa 4: Kampeni ya Uuzaji Endelevu

Timu ya uuzaji inaamini kuwa ujumbe mzito wa uendelevu utatofautisha GreenPack kwenye soko. Wanapanga kuzindua kampeni inayosisitiza vifaa vyao rafiki kwa mazingira. Timu inadhani kuwa watumiaji watathamini pembe ya uendelevu juu ya mambo mengine, kama vile uimara au aesthetics.

1. Ni upendeleo gani unaweza kuathiri dhana kwamba uendelevu ni kipaumbele cha msingi cha wateja?
  - A) Upendeleo wa kutia nanga
  - B) Upendeleo wa uthibitisho
  - C) Upendeleo wa Matumaini
  - D) Upendeleo wa makadirio
2. Linganisha kila dhana na kizuizi chake kinachowezezekana:
  - Mawazo:
    - (1) Wateja wanathamini uendelevu kuliko uimara. (A)
    - (2) Njia ya uuzaji wa kijani itasikika kwa upana. (B)
  - Mapungufu:
    - (A) Wateja wanaweza kutanguliza sifa zingine kama bei au uimara. (1)

- (B) Utafiti wa soko unaweza kufunua viwango tofauti vya maslahi katika uendelevu. (2)

Kiambatisho 3

Kitini cha kuchukua

Kutambua na Changamoto Upendeleo na Mawazo kwa Mabadiliko ya Kijani na Dijiti

Mabadiliko ya kijani kibichi na dijiti yanatuhitaji kutambua, kutoa changamoto, na kusonga zaidi ya upendeleo na mawazo ya kawaida. Biashara zinapotambua na kudhibiti njia hizi za mkato za utambuzi, ziko katika nafasi nzuri ya kufanya maamuzi sahihi na madhubuti ambayo yanalingana na malengo endelevu na mahitaji ya wateja. Utekelezaji wa mifumo ya kufanya maamuzi iliyopangwa huwasaidia kupunguza athari za upendeleo kwenye uchaguzi wao endelevu. Mifumo hii hutoa mbinu ya kimfumo ya kutathmini chaguzi, kuzingatia matokeo, na kujumuisha maoni ya wadau. Kwa kutumia zana kama vile uchanganuzi wa gharama na faida au tathmini ya mzunguko wa maisha, unaweza kufanya maamuzi ambayo ni ya uwazi zaidi, thabiti na yanayolingana na malengo yako endelevu.

Upendeleo muhimu na Mawazo katika Kufanya Maamuzi ya Biashara

1. Upendeleo wa Hali Sasa
  - Ufafanuzi: Upendeleo wa kuweka mambo kama yalivyo, hata kama mabadiliko yanaweza kuwa na manufaa.
  - Mfano: Kuendelea na mazoea ya jadi badala ya kupitisha chaguzi endelevu kwa sababu ya faraja na mifumo iliyopo.
2. Upendeleo wa Gharama Iliyozama
  - Ufafanuzi: Kuendelea na uwekezaji kwa sababu ya rasilimali zilizojitolea hapo awali, hata ikiwa haifai tena.
  - Mfano: Kushikamana na miundombinu iliyopitwa na wakati kwa sababu ya uwekezaji wa zamani, badala ya kubadili njia mbadala za kirafiki au za kidijitali.
3. Mawazo ya kikundi
  - Ufafanuzi: Wakati hamu ya makubaliano inazuia kikundi kutathmini maoni kwa umakini.
  - Mfano: Wafanyikazi hujizuia kuhoji mawazo ya kampeni ya uuzaji wa kijani kwa sababu wanaogopa kuvuruga maelewano ya kikundi.
4. Upendeleo wa makadirio
  - Ufafanuzi: Kudhani wengine wanashiriki imani zetu, mapendeleo, au mitazamo.
  - Mfano: Kuamini wateja wote watalipa zaidi kwa bidhaa endelevu kwa sababu watoa maamuzi wanathamini uendelevu.
5. Upendeleo wa matumaini
  - Ufafanuzi: Kukadiria kupita kiasi uwezekano wa matokeo chanya na kudharau hatari zinazoweza kutokea.
  - Mfano: Kudhani zana mpya ya kidijitali itaboresha tija bila kuzingatia changamoto za mafunzo au utekelezaji.
6. Upatikanaji wa heuristic
  - Ufafanuzi: Kutegemea habari za hivi karibuni au za kukumbukwa kufanya maamuzi.
  - Mfano: Kudhani wateja wanataka huduma zaidi za dijiti kulingana na maoni kutoka kwa wateja wachache wakubwa, bila data pana.
7. Mawazo kuhusu Wateja

- Ufafanuzi: Kuamini tunaelewa mahitaji ya wateja bila kuyathibitisha kupitia utafiti.
- Mfano: Kwa kudhani wateja wote wako tayari kulipia bidhaa za kijani kibichi bila kuthibitisha na data ya soko.

Kwa nini mawazo yenye changamoto ni muhimu

Kupinga upendeleo na mawazo haya ni muhimu kwa:

- Kupatana na Mahitaji ya Wateja: Kufichua maadili halisi ya wateja huhakikisha matoleo yanafaa.
- Kukuza Ubunifu: Kushinda upendeleo kama vile upendeleo wa hali ilivyo sasa na upendeleo wa gharama uliozama kunaweza kusababisha ubunifu wa mafanikio.
- Kuimarisha Mwitikio: Kuepuka mawazo ya kikundi na upendeleo wa matumaini husaidia timu kushughulikia hatari mapema, na kufanya mabadiliko kuwa laini.

Mazoea bora ya kushinda upendeleo na mawazo

1. Kuhimiza Mitazamo Mbalimbali: Kuleta pamoja washiriki mbalimbali wa timu ili kupata mitazamo mingi na kutoa changamoto kwa mawazo ya kikundi.
2. Thibitisha Maarifa ya Wateja kwa Data: Fanya tafiti za mara kwa mara, mahojiano, au utumie uchanganuzi wa data ili kujaribu mawazo kuhusu mahitaji na mapendeleo ya wateja.
3. Tumia Mifumo ya Kufanya Maamuzi: Tumia mifumo iliyopangwa kama vile uchanganuzi wa SWOT ili kutathmini chaguo kwa ukamilifu na kupunguza upendeleo wa matumaini.
4. Kuhimiza 'Utetezi wa Ibilisi': Mteke mshiriki wa timu kukosoa mikakati iliyopendekezwa ili kuhakikisha mawazo yote yanachunguzwa kwa kina.
5. Mabadiliko ya Majaribio Kabla ya Utekelezaji Kamili: Anza na majaribio madogo ili kujaribu mawazo kwa kiwango kinachoweza kudhibitiwa na kukusanya data halisi ili kufahamisha maamuzi makubwa zaidi.
6. Tafakari juu ya Maamuzi ya Awali: Kagua mara kwa mara maamuzi ya zamani ili kutambua mifumo ya upendeleo na mawazo, ukitumia maarifa haya kufahamisha chaguzi za siku zijazo.

Kwa kukaa na ufahamu wa upendeleo na mawazo, kampuni zinaweza kufanya maamuzi yenye ufahamu zaidi na thabiti ambayo yanaunga mkono mipango ya kijani kibichi na malengo ya mabadiliko ya dijiti.

Co-funded by
the European Union

GSMESKILL

Developing VET Entrepreneurial Green
Mindset and skills for Small-Business
Development

**KUTAMBUA
NA KUPINGA
UPENDELEO
NA MAWAZO**

UPENDELEO

Njia za mkato za utambuzi ambazo zinatuoongoza kupendelea habari fulani au mtazamo, mara nyingi bila kujua, ambayo inaweza kupotosha kufanya maamuzi.

- *Inaweza kusababisha kupuuza maarifa muhimu, kupunguza uvumbuzi, au kutenganisha vikundi fulani vya wateja.*

Imani au maoni tunayokubali kuwa ya kweli bila kuhoji au kuthibitisha, mara nyingi kulingana na uzoefu wa hapo awali au data isiyokamilika.

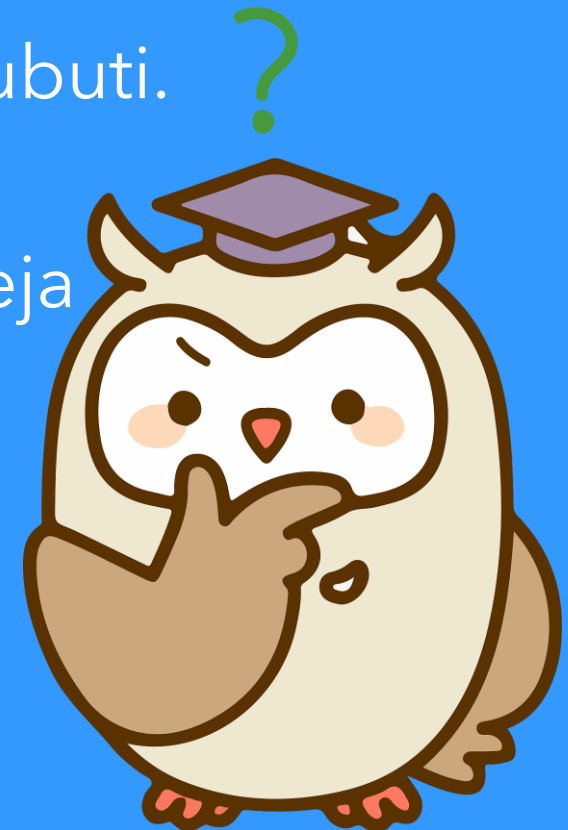
- *Can limit problem-solving options, stifle creative thinking, and reduce the effectiveness of green and digital strategies.*

UPENDELEO NA MAWAZO NI NINI

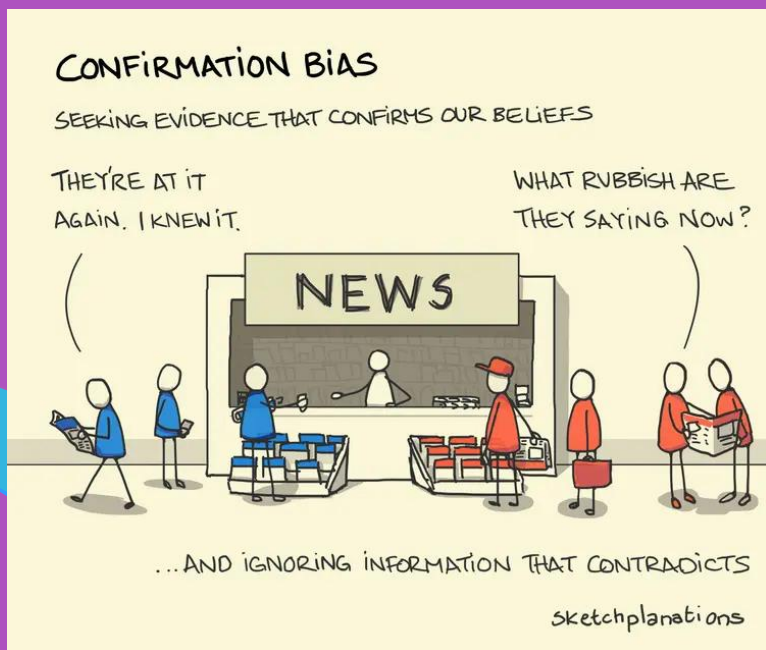
KWA NINI USHUGHULIKIE UPENDELEO NA MAWAZO?

Kuelewa na kupinga upendeleo na mawazo kunaweza kufanya au kuvunja mabadiliko madhubuti.

- Inapangilia maamuzi na mahitaji halisi ya wateja
- Inahimiza uvumbuzi na wepesi
- Inasaidia mikakati inayoendeshwa na data

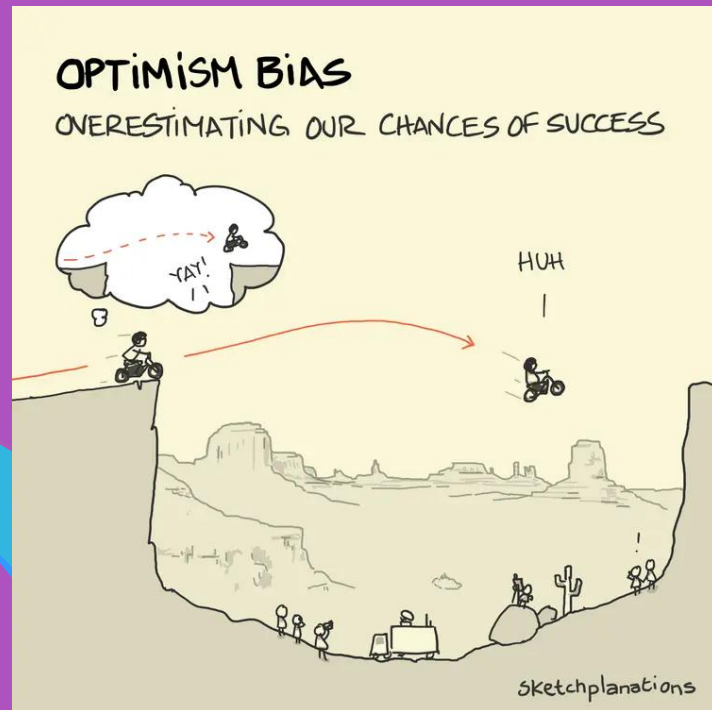

UPENDELEO MUHIMU KATIKA KUFANYA MAAMUZI

- **Upendeleo wa Status Quo:** Kupendelea hali ya sasa, hata wakati mabadiliko ni ya manufaa
- **Upendeleo wa Gharama Iliyozama:** Kushikamana na uwekezaji usio na tija kwa sababu ya matumizi ya zamani
- **Mawazo ya kikundi:** Kuepuka upinzani ndani ya timu, ambayo inazuia tathmini muhimu
- **Upendeleo wa makadirio:** Kudhani wengine wanafikiria kama sisi
- **Upendeleo wa Uthibitisho:** Kuzingatia habari inayothibitisha imani zilizopo na kupuuza ushahidi unaopingana

UPENDELEO MUHIMU KATIKA KUFANYA MAAMUZI

- **Upendeleo wa Matumaini:** Kukadiria matokeo mazuri kupita kiasi, kudharau hatari
- **Upatikanaji wa Heuristic:** Kutegemea habari za hivi karibuni juu ya data ya kina
- **Mawazo kuhusu Wateja:** Kwa kudhani tunaelewa mahitaji ya wateja bila uthibitisho
- **Upendeleo wa Kutia Nanga:** Kutegemea sana kipande cha kwanza cha habari ("nanga") wakati wa kufanya maamuzi

Kushughulikia upendeleo kunaboresha kufanya maamuzi na kukuza utamaduni wa ukuaji.

- Upatanishi bora na maadili ya wateja
- Ufumbuzi zaidi wa ubunifu
- Kuongezeka kwa mwitikio na kubadilika

**UMUHIMU WA MAWAZO YENYE
CHANGAMOTO**

Co-funded by
the European Union

ASANTE

KUFIKIRI KWA KINA: KUIMARISHA UJUZI WA UCHAMBUZI NA HOJA ZA KIMANTIKI

Shughuli ya 2: Kujenga na kutathmini hoja

Muda: Saa 0,5

Malengo maalum ya kujifunza

1. Kuelewa muundo na vipengele vya hoja ya kimantiki (madai, ushahidi, hoja).
2. Tambua nguvu na udhaifu katika hoja zinazohusiana na suluhisho za kijani na dijiti.
3. Tengeneza hoja zilizo wazi, za kushawishi ambazo zinatetea mazoea endelevu ndani ya biashara zao.
4. Tathmini ufanisi wa hoja kwa kutathmini uwazi, mantiki, na ushahidi unaounga mkono.

Mbinu, Rasilimali na Vifaa

Mbinu: hotuba, hali ya uchunguzi wa kesi, mazoezi ya maingiliano, tafakari

Zana zinazotumika: slaidi za uwasilishaji, karatasi ya kazi, mfano wa uchunguzi

Maelezo ya shughuli na Dhana Muhimu

Maelezo: Anza kwa kuelezea kwa ufupi ni nini kinachojumuisha hoja kali, kuvunja vipengele kama vile madai, ushahidi, na hoja. Wasilisha zana za kutathmini hoja, kama mantiki na uwongo karatasi ya kudanganya na uchambuzi wa SWOT.

Anzisha uchunguzi wa kesi, toa maagizo na zana za mazoezi, kukusanya maoni juu ya kufanya maamuzi kujenga hoja.

Tafakari juu ya uamuzi wa washiriki kuhusu biashara zao wenyewe.

Dhana muhimu: madai, ushahidi, hoja, uwongo wa kimantiki, uchambuzi.

Tathmini

Jaribio la mtandaoni, uchambuzi wa uchunguzi wa kesi, ukaguzi wa rika.

Ujuzi / Uwezo uliotengenezwa

Kufikiri kwa Uchambuzi: Kuvunja habari ngumu katika vipengele vilivyopangwa.

Hoja ya Kimantiki: Kuunda hoja thabiti, zenye sauti za kimantiki.

Ujuzi wa Tathmini: Kutambua udhaifu au upendeleo katika hoja.

Fikra Zinazolenga Uendelevu: Kutumia uchambuzi muhimu kwa maswala ya uendelevu katika biashara.

Usomaji zaidi, shughuli, nyenzo, mazoea bora

Usomaji, nyenzo, mbinu bora:

- Hinderer, D. (2005) *Hoja za ujenzi*.
- Sinnott - Armstrong, W. (2018) Fikiria tena: *Jinsi ya Kufikiria na Kubishana*.
- Video ya YT: Kujenga Hoja
(<https://www.youtube.com/watch?v=7iN6D4pgbs>)

- Video ya YT: Kuelewa na Kutathmini Hoja (<https://courses.lumenlearning.com/olemiss-readinganthology/chapter/understanding-and-evaluating-arguments/>)

Shughuli:

- Hoja: Mapitio ya makala shirikishi ambapo wanafunzi wanakosoa hoja zinazohusiana na mazoea ya biashara ya kijani kibichi katika makala zinazotolewa.
- Uchunguzi Kifani wa Mazoezi Bora: Mifano ya biashara za Kenya ambazo zimetokeleza kwa mafanikio suluhu za kidijitali ili kupunguza kiwango chao cha kaboni.

NYENZO ZA SANDUKU LA ZANA LA MAFUNZO

Kujenga na kutathmini hoja

Maelezo	Mbinu	Saa	Vifaa
<p>Utangulizi wa hoja Eleza kwa ufupi ni nini kinachojumuisha hoja kali, kuvunja vipengele kama vile madai, ushahidi, na hoja. Wasilisha zana za kutathmini hoja, kama mantiki na uwongo karatasi ya kudanganya na uchambuzi wa SWOT.</p>	Mhadhara	Dakika 3	Slaidi
<p>Uchunguzi kifani na tafakari Wanafunzi watasoma uchunguzi ambao unasimulia hadithi ya mjasiriamali wa Kenya anayefikiria ikiwa atabadilisha nishati ya jua kwa biashara yake. Uchunguzi wa kesi utatoa hoja zote mbili za (kwa mfano, kuokoa gharama ya muda mrefu, faida za mazingira) na hoja dhidi ya (kwa mfano, gharama kubwa za mbele, changamoto za matengenezo) kufanya mabadiliko. Wanafunzi watajibu maswali ya kutafakari:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Je, ni nguvu gani za hoja za kubadili nishati ya jua? • Ni udhaifu gani au ushahidi unaokosekana katika hoja hizi? • Je, kuna dosari zozote za kimantiki (kwa mfano, ujanibishaji wa haraka, mawazo yasiyoungwa mkono) katika hoja? <p>Kisha wanafunzi watatafakari juu ya mambo haya, wakibainisha jinsi ushahidi fulani hauwezi kuunga mkono kikamilifu dai au jinsi hoja fulani za kupinga zinaweza kuwa zimepuuzwa. Kwa kuchambua kesi hii, wanafunzi watafanya mazoezi ya kutambua dosari za kimantiki au mapungufu katika hoja, kuwasaidia kuona jinsi ushahidi unaokosekana au hoja dhaifu inaweza kudhoofisha ufanisi wa hoja.</p>	Uchunguzi kifani	Dakika 10	
<p>Zoezi la ujenzi wa hoja Wanafunzi hupewa kidokezo juu ya suluhisho la dijiti ambalo linaboresha ufanisi wa biashara wakati wa kupunguza kiwango cha kaboni (kwa mfano, kupitisha zana ya usimamizi wa mradi inayotegemea wingu ili kupunguza matumizi ya karatasi). Wanafunzi wataulizwa kuunda hoja ya au dhidi ya suluhisho, kuhakikisha wao:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sema wazi dai (msimamo juu ya suluhisho). • Toa ushahidi thabiti wa kuunga mkono madai yao (kwa mfano, data juu ya akiba ya kaboni au ufanisi wa biashara). 	Zoezi la vitendo	Dakika 10	Chombo cha ramani ya hoja

<ul style="list-style-type: none"> • Tengeneza hoja inayoelezea jinsi ushahidi unavyounganisha na madai. <p>Wanafunzi watumia zana ya ramani ya hoja ili kuibua hoja zao. Chombo hiki kitawawezesha kuvunja vipengele muhimu (madai, ushahidi, hoja, hoja) na kuziunganisha katika muundo wa kimantiki na thabiti.</p>			
<p>Maswali ya kujitathmini</p> <p>Jaribio huwatambulisha wanafunzi kwa uwongo wa kawaida wa kimantiki (kwa mfano, ujanibishaji wa haraka, mteremko unaoteleza, dichotomy ya uwongo) ambayo inaweza kudhoofisha hoja. Jaribio linajumuisha maswali ya chaguo nyingi ambapo wanafunzi wanahitaji kutambua uwongo katika mifano mbalimbali ya hoja. Wanafunzi pia wataulizwa kutafakari ikiwa yoyote ya uwongo huu ilionekana katika hoja zao wakati wa shughuli za awali.</p>	Tathmini	Dakika 5	Maswali ya kujitathmini

Co-funded by
the European Union

GSMESKILL

Developing VET Entrepreneurial Green
Mindset and skills for Small-Business
Development

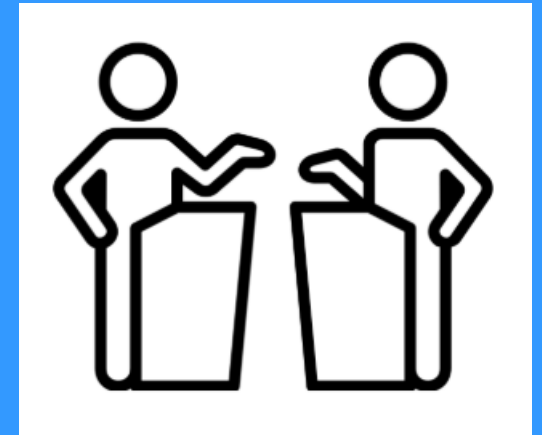
KUJENGA NA KUTATHMINI HOJA

Vipengele muhimu:

- **Dai:** Msimamo wazi au hitimisho.
- **Ushahidi:** Msaada wa kweli au wa kimantiki (data, mifano ya kesi).
- **Hoja:** Jinsi ushahidi unavyounga mkono madai.

Hoja zinazofaa ni:

- Wazi
- Mkono
- Sauti ya kimantiki

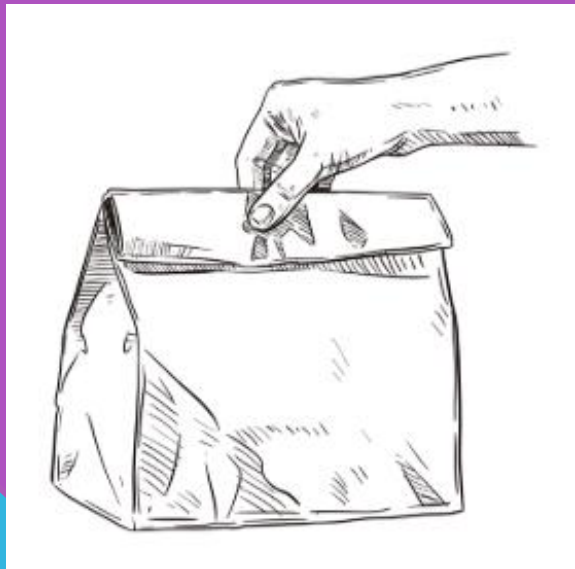
NI NINI KINACHOFANYA HOJA KALI?

MAKOSA YA KAWAIDA YA KIMANTIKI YA KUEPUKA

- **Ujumlishaji wa haraka** - Kuweka hitimisho kwa mifano michache
- **Mteremko unaoteleza** - Kudhani hatua moja itasababisha matokeo makubwa
- **Dichotomy ya uwongo** - Kuwasilisha chaguzi mbili wakati zaidi zipo
- **Ad Hominem** - Kushambulia mtu, sio hoja
- *Kwa nini uziepuke? Wanadhoofisha uaminifu wako na muundo wa kimantiki.*

KUCHUKUA MUHIMU

- Hoja nzuri = uwazi, ushahidi, na uhusiano wa kimantiki.
- Ujuzi wa hoja husaidia katika mapendekezo ya biashara, utangazaji, na utetezi endelevu.
- Angalia uwongo wa kawaida - ni rahisi kuanguka!
- Mazoezi hujenga ujasiri na ufahamu muhimu.

Co-funded by
the European Union

ASANTE

KUFIKIRI KWA KINA: KUIMARISHA UJUZI WA UCHAMBUZI NA HOJA ZA KIMANTIKI

Shughuli ya 3: Mifumo ya uchambuzi

Muda: Saa 0,5

Malengo maalum ya kujifunza

1. Tambua vipengele muhimu vya mifumo ya uchanganuzi inayotumiwa katika kufanya maamuzi.
2. Tumia turubai endelevu ya mtindo wa biashara ili kuchanganua fursa za biashara za kijani kibichi na dijiti.
3. Tathmini athari zinazowezekana za maamuzi ya biashara juu ya uendelevu wa mazingira na uvumbuzi wa dijiti.

Mbinu, Rasilimali na Vifaa

- Kujifunza kwa kujielekeza, kuongozwa na rasilimali shirikishi za dijiti.
- Uchambuzi wa uchunguzi kifani unaoungwa mkono na templeti inayoingiliana.
- Maswali ya kutafakari ili kuhimiza matumizi kwa muktadha wa ulimwengu halisi.

Maelezo ya shughuli na Dhana Muhimu

Katika shughuli hii, wanafunzi kwanza hutazama mafunzo ya video ya dakika 5 yanayoanzisha mifumo ya uchanganuzi, ikizingatia Turubai ya Muundo wa Biashara Endelevu na ujumuishaji wa suluhu za kijani kibichi na dijitali katika mtindo wa biashara. Kisha wanachambua uchunguzi kifani kuhusu mjasiriamali wa Kenya ambaye alibadilisha biashara yake hadi muundo wa kijani kibichi na wa kidijitali, kwa kutumia turubai kutathmini maamuzi yanayohusiana na nishati ya jua na malipo ya simu. Hatimaye, wanafunzi hutafakari jinsi mfumo unavyoweza kutumika kwa muktadha wao wa biashara, kutambua fursa, changamoto, na suluhu zinazowezekana, na kuwasilisha tafakari zao kupitia fomu ya mtandaoni au bodi ya majadiliano.

Dhana muhimu

- Turubai endelevu ya mtindo wa biashara: Mfumo wa kubuni miundo ya biashara inayotanguliza uendelevu pamoja na faida.
- Upangaji wa matukio: Kutumia zana za uchanganuzi kutarajia matokeo ya biashara ya baadaye.
- Mazoea ya biashara ya kijani: Mikakati inayopunguza athari za mazingira, kama vile ufanisi wa nishati, kupunguza taka, na matumizi ya rasilimali mbadala.
- Mabadiliko ya kidijitali: Ujumuishaji wa teknolojia za kidijitali ili kuboresha shughuli za biashara, ushiriki wa wateja na uvumbuzi.

Tathmini

Jaribio la mtandaoni, uchambuzi wa uchunguzi wa kesi, ukaguzi wa rika, uwasilishaji wa turubai ya mtindo wa biashara.

Ujuzi / Uwezo uliotengenezwa

Kufikiri kwa kina: Wanafunzi wataimarisha uwezo wao wa kuchanganua maamuzi ya biashara na kuzingatia athari zao za muda mrefu.

Kufanya maamuzi: Wanafunzi watafanya mazoezi ya kufanya maamuzi ambayo yanasawazisha uendelevu na ukuaji wa biashara.

Upangaji wa kimkakati: Wanafunzi watapata ujuzi unaohitajika ili kukuza miundo ya biashara inayojumuisha vipengele vya kijani kibichi na dijitali.

Tafakari na kujitathmini: Wanafunzi wataongeza uwezo wao wa kutafakari juu ya maamuzi yao na kutambua maeneo ya kuboresha.

Usomaji zaidi, shughuli, nyenzo, mazoea bora

- Alexander Osterwalder & Yves Pigneur (2010). Kizazi cha Mtindo wa Biashara.
- Oliver Gassmann, Karolin Frankenberger, na Michaela Csik (2014). Navigator ya Mtindo wa Biashara: Miundo 55 Ambayo Italeta Mapinduzi katika Biashara Yako.
- Eric Ries (2017). Kuanza konda.

Vifaa:

- Turubai ya Mfano wa Biashara Endelevu (Kiolezo kinachoweza kupakuliwa).
- Uchunguzi kifani juu ya Biashara ya Kijani nchini Kenya (Mfano wa maisha halisi).
- Kiolezo cha Uchambuzi wa SWOT (Kwa kutathmini nguvu za biashara, udhaifu, fursa, na vitisho).

NYENZO ZA SANDUKU LA ZANA LA MAFUNZO

Mifumo ya uchambuzi

Maelezo	Mbinu	Saa	Vifaa
<p>Utangulizi wa mfumo</p> <p>Toa uelewa wa mifumo ya uchambuzi na matumizi yao katika kufanya maamuzi endelevu ya biashara.</p> <p>Tayarisha kwa wanafunzi mafunzo ya video ya dakika 5 ambayo yanaelezea dhana muhimu, pamoja na:</p> <ul style="list-style-type: none"> Turubai endelevu ya mtindo wa biashara: Zana ya kuchora ramani ya vipengele muhimu vya biashara endelevu, kama vile pendekezo la thamani, rasilimali muhimu na ushiriki wa wadau. Mpito wa kijani na dijiti: Mchakato wa kuunganisha suluhisho rafiki wa mazingira na dijiti katika mtindo wa biashara. Dhana muhimu: Pendekezo la thamani, ufanisi wa rasilimali, ujumuishaji wa dijiti, ushiriki wa wadau, vipimo vya uendelevu. 	Onyesho	Dakika 5	Video
<p>Kuchambua uchunguzi wa kesi</p> <p>Tumia mfumo uliojifunza kwa hali halisi ya ulimwengu na kutathmini maamuzi ya biashara yaliyofanywa na mjasiriamali wa Kenya. Wanafunzi watapakua na kusoma uchunguzi kifani kuhusu mjasiriamali wa Kenya ambaye alifanikiwa kubadilisha biashara yao hadi mtindo wa kijani kibichi na wa kidijitali (kwa mfano, biashara inayotumia vibanda vya malipo ya simu vinavyotumia nishati ya jua).</p> <p>Kwa kutumia kiolezo cha Canvas ya Muundo wa Biashara Endelevu, wanafunzi watachambua maamuzi ya mjasiriamali. Watazingatia:</p> <ul style="list-style-type: none"> Jinsi biashara inavyounganisha teknolojia za kijani kibichi (kwa mfano, nishati ya jua) ili kupunguza athari za mazingira. Jinsi biashara inavyokumbatia suluhisho za dijiti (kwa mfano, malipo ya rununu) ili kuongeza ufanisi na ufikiaji wa soko. Mchakato wa kufanya maamuzi unaohusika katika kuchagua suluhisho hizi endelevu na za dijiti. Fursa na changamoto zinazoweza ambazo mjasiriamali alikabiliana nazo. 	Zoezi la uchambuzi	Dakika 15	Uchunguzi kifani (Kiambatisho 1)

<p>Tafakari na utumie Wahimiza wanafunzi kutafakari jinsi mfumo unavyotumika kwa muktadha wao wa biashara. Baada ya kuchambua uchunguzi wa kesi, wanafunzi watajibu maswali ya kutafakari, kama vile:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ni sehemu gani za mfumo zilikuwa muhimu zaidi katika kutambua fursa za uvumbuzi wa kijani na dijiti? • Mfumo huu unawezaje kutumika kwa muktadha wako wa biashara? • Ni changamoto gani ungekabiliwa nazo katika kuunganisha mikakati ya kijani na dijiti, na unawezaje kuzishughulikia? <p>Kisha wanafunzi huwasilisha tafakari zao kupitia fomu ya mtandaoni au ubao wa majadiliano, ambapo wanaweza pia kushiriki maarifa na kushirikiana na wenzao.</p>	Uakisi	Dakika 10	
---	--------	-----------	--

KIAMBATISHO 1: Mifumo ya uchambuzi

Uchunguzi kifani: Vibanda vya malipo ya rununu vinavyotumia nishati ya jua nchini Kenya

Mandharinyuma:

Jina la Kampuni: *EcoPay*

Solutions Mwanzilishi: *Nia Mwangi* Sekta: *Malipo ya Simu ya Mkononi* Mahali: *Nairobi, Kenya*

EcoPay Solutions ni huduma ya malipo ya simu ambayo hutoa huduma rahisi na salama za miamala kwa watu binafsi na wafanyabiashara wadogo katika maeneo ya mijini ya vijijini na ambayo hayajahudumiwa nchini Kenya. Kampuni hiyo hapo awali ilianza na vibanda vya jadi vya malipo ya rununu vinavyoendeshwa na umeme wa gridi ya taifa, lakini Nia Mwangi, mwanzilishi, aligundua kuwa maeneo mengi ambayo vibanda vyake vilikuwa na umeme usiotegemewa, na athari za kimazingira za kutumia vyanzo vya nishati zisizoweza kurejeshwa zilikuwa wasiwasi unaoongezeka.

Changamoto:

Biashara ya Nia ilikuwa ikipanuka haraka, lakini gharama za kudumisha vibanda vya jadi zilikuwa kubwa, na athari za mazingira za matumizi ya nishati hazikuwa endelevu. Zaidi ya hayo, maeneo mengi ambayo vibanda vilikuwa vilipatikana vilikabiliwa na kukatika kwa umeme mara kwa mara, na kuathiri upatikanaji na kuegemea kwa huduma. Wateja hawakuridhika na usumbufu huo, na Nia alijua kuwa kuna kitu lazima kibadilike.

Mpito wa Kijani na Dijiti:

Baada ya kufanya utafiti wa soko na kuchunguza njia mbadala mbalimbali zinazotumia nishati, Nia aliamua kubadilisha biashara yake hadi mfumo wa kioski cha malipo ya simu

ya mkononi unaotumia nishati ya jua. Vibanda vipya vitatumia nishati ya jua kabisa, ambayo itakuwa endelevu zaidi na ya gharama nafuu kwa muda mrefu.

Zaidi ya hayo, Nia ilikumbatia suluhu za malipo ya simu, kuruhusu wateja kufanya malipo kwa kutumia simu za mkononi na pochi za kidijitali badala ya miamala ya jadi ya pesa taslimu. Suluhisho hili la kidijitali lilisaidia kupunguza hitaji la miundombinu halisi, kufanya miamala haraka, na kuruhusu biashara ya Nia kuongezeka haraka kwa kufikia wateja zaidi katika maeneo ya mbali bila hitaji la miundombinu ya kina ya kimwili.

Mchakato wa Kufanya Maamuzi:

1. Athari za Mazingira: Nia alitaka kupunguza kiwango cha kaboni cha biashara yake na kupunguza matumizi ya nishati. Kwa kuhamia nishati ya jua, EcoPay Solutions inaweza kutegemea vyanzo vya nishati mbadala, kupunguza kwa kiasi kikubwa athari zake za mazingira.
2. Ufanisi wa Dijiti: Malipo ya rununu yaliruhusu biashara kuhudumia soko kubwa la wateja wenye ujuzi wa teknolojia, haswa katika maeneo ya vijijini, ambapo ufikiaji wa benki halisi ulikuwa mdogo. Malipo ya kidijitali yaliongeza kasi ya miamala, kupunguza hitaji la utunzaji wa pesa, na kuwezesha kampuni kukusanya data muhimu kwa ajili ya kuboresha huduma.
3. Ufanisi wa gharama: Kubadili nishati ya jua kulisaidia kupunguza bili za umeme na kutegemea nishati ya gridi ya taifa, ambayo haikutegemewa katika maeneo mengi. Kwa kuongezea, mabadiliko ya dijiti yalipunguza hitaji la miundombinu ya mwili na gharama zinazohusiana na matengenezo.

Fursa:

- Scalability: Asili ya dijiti ya biashara iliruhusu upanuzi wa haraka bila hitaji la miundombinu muhimu ya mwili. Nia aliweza kuanzisha vibanda zaidi katika maeneo ya mbali, na kuongeza wateja wake.
- Wajibu wa Mazingira: Kwa kutumia nishati ya jua, EcoPay Solutions ilijiweka kama kiongozi katika mazoea ya biashara yanayojali mazingira, na kuvutia wateja ambao walitanguliza uendelevu.
- Akiba ya Fedha: Kupunguza gharama za nishati na gharama chache za matengenezo kulisaidia kuboresha viwango vya faida kwa muda.

Changamoto:

- Uwekezaji wa Awali: Kubadili vibanda vinavyotumia nishati ya jua kulihitaji uwekezaji mkubwa wa mapema kwa paneli za jua, betri na miundombinu mingine.
- Vizuizi vya Kiteknolojia: Baadhi ya wateja wa vijijini hapo awali hawakujua mifumo ya malipo ya simu, ikihitaji uwekezaji wa ziada katika mafunzo na elimu.
- Matengenezo ya Mifumo ya Jua: Kuhakikisha vibanda vinavyotumia nishati ya jua vinaendelea kufanya kazi katika maeneo ya mbali, ambapo ufikiaji wa usaidizi wa kiufundi ulikuwa mdogo, ilikuwa changamoto.

Hitimisho:

Licha ya changamoto hizo, uamuzi wa Nia wa kuunganisha teknolojia za kijani kibichi na suluhu za kidijitali katika EcoPay Solutions umeonekana kuwa wa mafanikio. Mpito huo umesababisha kuongezeka kwa kuridhika kwa wateja, uwajibikaji mkubwa wa mazingira, na ufanisi bora wa biashara. Nia anaendelea kuvumbua kwa kuchunguza njia mpya za

kupanua biashara yake huku akidumisha dhamira ya uendeleu na ujumuishaji wa kidijitali.

Maagizo kwa Wanafunzi:

- Hatua ya 1: Pakua na usome uchunguzi wa kesi hapo juu.
- Hatua ya 2: Tumia kiolezo cha Sustainable Business Model Canvas kuchanganua maamuzi yaliyofanywa na Nia Mwangi. Zingatia jinsi biashara ilivyojumuisha teknolojia za kijani kibichi (nishati ya jua) na suluhisho za dijiti (malipo ya rununu) ili kuimarisha shughuli za biashara na uendeleu.
- Hatua ya 3: Shughulikia maswali yafuatayo katika uchanganuzi wako:
  1. Teknolojia za Kijani: Je, matumizi ya nishati ya jua yalichangiaje kupunguza athari za mazingira za biashara?
  2. Suluhisho za Dijiti: Je, mfumo wa malipo ya rununu uliboreshaje ufanisi na kupanua ufikiaji wa soko la biashara?
  3. Mchakato wa Kufanya Maamuzi: Ni mambo gani yaliyoathiri uamuzi wa kuhamia nishati ya jua na malipo ya simu?
  4. Fursa na Changamoto: Je, ni fursa gani muhimu ambazo Nia alitumia katika kufanya mabadiliko, na ni changamoto gani alizokabiliana nazo katika kutekeleza mabadiliko hayo?

Kiolezo cha Turubai ya Mfano wa Biashara Endelevu

- Pendekezo la Thamani
- Sehemu za Wateja
- Njia
- Mahusiano ya Wateja
- Mito ya Mapato
- Rasilimali muhimu
- Shughuli muhimu
- Ushirikiano muhimu
- Muundo wa gharama
- Athari za Mazingira na Vipimo vya Uendeleu

Uchunguzi huu wa kifani huruhusu wanafunzi kutumia dhana za Turubai ya Mfano wa Biashara Endelevu kwa hali halisi, kuchambua jinsi mjasiriamali wa Kenya alivyofanikiwa kuunganisha mikakati ya kijani kibichi na dijiti katika mtindo wake wa biashara.

Co-funded by
the European Union

GSMESKILL

Developing VET Entrepreneurial Green
Mindset and skills for Small-Business
Development

**MIFUMO YA
UCHAMBUZI YA
UJASIRIAMALI WA
KIJANI NA DIJITI**

Kusudi: kuboresha kufanya maamuzi kupitia fikra zilizopangwa.

Wanasaidia nini:

- Kuchambua fursa.
- Kusawazisha uendelevu na faida.
- Kuunda uvumbuzi wa mtindo wa biashara.

Mfumo muhimu ulioanzishwa: Turubai ya Mfano wa Biashara Endelevu.

Maeneo ya kuzingatia: Athari za mazingira, ujumuishaji wa dijiti, ushiriki wa wadau.

KWA NINI UTUMIE MIFUMO YA UCHAMBUZI

TURUBAI YA MFANO WA BIASHARA ENDELEVU

MFUMO KATIKA VITENDO

Muhtasari wa kesi

- Biashara: Vibanda vya malipo ya rununu
- Mwanzilishi: Nia Mwangi
- Changamoto: Nishati ya gridi ya taifa isiyoaminika na gharama kubwa za matengenezo

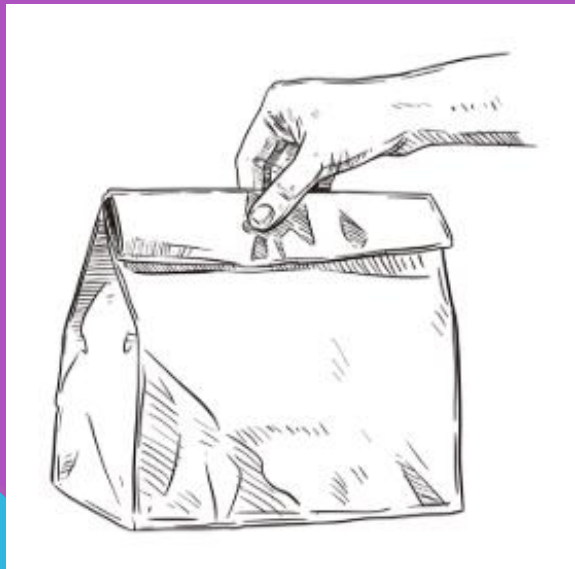
Suluhisho la Kijani: Vibanda vinavyotumia nishati ya jua

Suluhisho la Dijiti: Mifumo ya malipo ya rununu

Matokeo: Ufanisi ulioboreshwa, kuridhika kwa wateja, na athari za mazingira

KUCHUKUA MUHIMU

- Mifumo ya uchambuzi inaongoza uvumbuzi endelevu.
- Kusawazisha mikakati ya kijani na dijiti ni ufunguo wa biashara zinazofaa siku zijazo.
- Kesi za ulimwengu halisi kama vile EcoPay husaidia kutumia zana za kufikiri zilizopangwa.
- Mifumo inakuza tafakari na mipango ya kimkakati kwa wajasiriamali.

Co-funded by
the European Union

ASANTE

Moduli ndogo 2.2

Ujuzi wa kutatua matatizo: Mbinu na zana za utatuzi wa matatizo kwa ufanisi

→ ujuzi:

1. Utatuzi wa matatizo
2. Kufikiri kwa uchambuzi
3. Kufanya maamuzi

UJUZI WA KUTATUA MATATIZO: MBINU NA ZANA ZA UTATUZI WA MATATIZO KWA UFANISI

Shughuli ya 1: Utatuzi wa matatizo kwa ujasiriamali endelevu

Muda: Masaa 1,5

Malengo maalum ya kujifunza

1. *Tambua na ufafanue* matatizo ya biashara yanayohusiana na uendelevu katika muktadha wa ujasiriamali.
2. *Changanua sababu kuu* za changamoto za biashara kwa kutumia zana za kutatua matatizo kama vile Whys 5 na Uchambuzi wa SWOT.
3. *Tengeneza suluhisho za ubunifu, endelevu* ambazo zinasawazisha faida na uwajibikaji wa mazingira na kijamii.
4. *Tathmini suluhisho zinazowezekana* kulingana na uwezekano wao, uboreshaji, ufanisi wa gharama, na uendelevu.
5. *Tumia mfumo wa kutatua shida* kwa hali halisi za biashara na upendekeze suluhisho zinazoweza kutekelezeka.

Mbinu, Rasilimali na Vifaa

Mbinu:

Kujifunza kwa Asynchronous: Washiriki watafanya kazi kwa kasi yao wenyewe, wakijihusisha na maudhui kupitia video, usomaji na shughuli shirikishi.

Kujifunza kwa Msingi wa Kesi: Uchunguzi wa kifani wa vitendo utawasilishwa kwa washiriki kutumia mbinu za kutatua matatizo katika miktadha ya ulimwengu halisi.

Mfumo wa Kutatua Matatizo: Msisitizo juu ya fikra zilizopangwa, kwa kutumia zana kama vile SWOT, 5 Whys, na Root Cause Analysis ili kuvunja masuala kwa utaratibu na kutoa suluhisho.

Zana zinazotumika: zana za mtandaoni za ramani ya akili, uchambuzi wa SWOT, michoro ya Fishbone, masomo ya kesi.

Maelezo ya shughuli na Dhana Muhimu

Maelezo:

Shughuli hii itawaongoza washiriki kupitia mbinu za kutatua matatizo muhimu kwa ujasiriamali endelevu, kutoa zana za vitendo za kutambua changamoto, kuzichambua kwa umakini, na kukuza masuluhisho ya ubunifu, rafiki wa mazingira ambayo yanalingana na malengo ya biashara na uendelevu wa mazingira.

Washiriki watachukua nafasi ya mjasiriamali anayeendesha biashara ya mitindo rafiki kwa mazingira nchini Kenya. Biashara inakabiliwa na changamoto katika kutafuta nyenzo endelevu kwa bei nafuu. Washiriki watakuwa:

1. Bainisha Tatizo: Tambua suala kuu ambalo biashara inakabiliwa nalo (kwa mfano, gharama kubwa za upatikanaji endelevu wa nyenzo).
2. Changanua Tatizo: Tumia njia ya 5 Whys kuelewa kwa nini suala hili linatokea (kwa mfano, mapungufu ya ugavi wa ndani, gharama kubwa za usafiri).
3. Tengeneza Suluhisho: Fikiria suluhu zinazoweza, ukizingatia njia mbadala endelevu kama vile upatikanaji wa nyenzo za ndani, ushirikiano na NGOs, au matumizi ya ubunifu ya vitambaa vilivyosindikwa.
4. Tathmini Suluhisho: Tathmini uwezekano wa kila suluhisho kwa kutumia vigezo vya uendelevu, gharama na uboreshaji.
5. Mpango wa Utekelezaji: Tengeneza mpango wa kutekeleza suluhisho lililochaguliwa, pamoja na ratiba na ugawaji wa rasilimali.

Dhana muhimu:

Ufafanuzi wa Tatizo: Kutambua kwa usahihi suala halisi, sio dalili zake tu.

Uchambuzi wa Sababu ya Mizizi: Kutumia zana kama vile Sababu 5 kuchimba zaidi sababu za msingi za tatizo.

Suluhisho Endelevu: Suluhisho ambazo sio tu kutatua shida lakini pia zinalingana na malengo ya muda mrefu ya mazingira, kijamii na kiuchumi.

Vigezo vya Tathmini: Mambo kama vile gharama, scalability, athari, na uendelevu ili kutathmini suluhu zinazoweza.

Mpango wa Utekelezaji: Hatua madhubuti na ratiba za kutekeleza suluhisho.

Tathmini

Kujitathmini, maswali ya chaguo nyingi, ripoti ya uchambuzi wa uchunguzi wa kesi, ukaguzi wa rika na maoni.

Ujuzi / Uwezo uliotengenezwa

Kufikiri kwa makini: Uwezo wa kuvunja matatizo magumu na kuchambua vipengele vyao kwa utaratibu.

Kutatua matatizo ya ubunifu: Kuendeleza masuluhisho ya ubunifu ambayo ni endelevu na yanayoweza kubadilika kwa changamoto.

Kufanya maamuzi: Kutathmini suluhisho zinazoweza kulingana na vigezo vingi ili kufanya chaguo bora kwa biashara na mazingira.

Mipango ya Utekelezaji: Kuunda hatua wazi, zinazoweza kutekelezeka za kutekeleza suluhisho.

Usomaji zaidi, shughuli, nyenzo, mazoea bora**Usomaji, nyenzo, mbinu bora:**

- Michael, Kallet (2014). Fikiria nadhifu: kufikiri kwa kina ili kuboresha ujuzi wa kutatua matatizo na kufanya maamuzi.
- Morgan D., Jones. (1998). Zana ya Mfikiraji: Mbinu 14 zenye nguvu za kutatua shida.
- Daniel, Kahneman (2013). Kufikiri, haraka na polepole.
- Ujuzi wa Uamuzi. "Jinsi ya kutatua tatizo katika hatua nne: Mfano wa IDEA, <https://www.youtube.com/watch?v=QOjTJAFyNrU>."

Mazoea bora:

- Ujumuishaji Endelevu: Daima jumuishia masuala ya mazingira, kijamii na kiuchumi wakati wa kutatua matatizo ya biashara.
- Kutatua Matatizo ya Kurudia: Tathmini na uboresha masuluhisho yako kila wakati ili kuhakikisha kuwa yanaendelea kuwa bora na endelevu kwa wakati.
- Ushirikiano na Mitandao: Shirikiana na washikadau wa ndani, ikiwa ni pamoja na wasambazaji, mashirika ya jumuiya na wajasiriamali wengine, ili kuimarisha uendelevu wa suluhu zako.

NYENZO ZA SANDUKU LA ZANA LA MAFUNZO

Utatuzi wa matatizo kwa ujasiriamali endelevu

Maelezo	Mbinu	Saa	Vifaa
<p>Utangulizi wa utatuzi wa matatizo kwa wajasiriamali</p> <p>Tambulisha kwa ufupi dhana muhimu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Kutatua Shida ni nini?</i> Kutatua matatizo ni mchakato wa kutambua changamoto, kuchambua sababu za msingi, na kutumia ufumbuzi wa ufanisi. Kwa ujasiriamali endelevu, lengo ni kutatua matatizo ya biashara kwa njia inayosaidia afya ya muda mrefu ya mazingira, kijamii na kiuchumi. • <i>Umuhimu kwa Wajasiriamali:</i> Kila biashara inakabiliwa na changamoto. Kama mjasiriamali anayezingatia uendelevu, lazima utafute suluhisho ambazo zinasawazisha faida na ustawi wa watu na sayari. <p><i>Toa mfano:</i> Uanzishaji wa ndani nchini Kenya unakabiliwa na changamoto katika usimamizi wa taka lakini unaweza kutatua hili kwa kuunda biashara ya kuchakata ambayo hutoa thamani kwa jamii na suluhisho rafiki kwa mazingira.</p>	Mhadhara	Dakika 10	Slaidi
<p>Mfumo wa kutatua matatizo</p> <p>Eleza mfumo wa kutatua matatizo na utumie mifano kutoka kwa biashara endelevu katika kila hatua:</p> <p>1. Bainisha tatizo</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hatua:</i> Tambua wazi tatizo unalojaribu kutatua. • <i>Maswali ya kuuliza:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Suala la msingi ni nini? ○ Je, tatizo hili linaathiri vipi biashara yako na mazingira? <p><i>Mfano:</i> Biashara ndogo ya kilimo inapambana na uharibifu wa udongo. Tatizo sio tu mavuno ya chini ya mazao, lakini pia athari za muda mrefu za mazingira.</p> <p>2. Changanua tatizo</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hatua:</i> Gawanya tatizo katika sehemu ndogo. Kuelewa sababu za msingi, sio dalili tu. • <i>Zana:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ 5 Kwa nini: Uliza "kwanini" mara tano ili kuchunguza sababu ya tatizo. ○ Uchambuzi wa SWOT: Tathmini nguvu, udhaifu, fursa, na vitisho vinavyohusiana na tatizo. 	Hotuba na mifano	Dakika 20	Slaidi

<p><i>Mfano:</i> Kwa kuuliza "kwanini" mara kwa mara, mkulima anatambua uharibifu huo unatokana na matumizi mabaya ya mbolea za kemikali, sio mzunguko wa mazao.</p> <p>3. Kuendeleza Suluhisho</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hatua:</i> Njoo na suluhisho za ubunifu ambazo zinashughulikia shida na sababu zake za msingi. • <i>Vidokezo vya Suluhisho Endelevu:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Zingatia ufumbuzi rafiki wa mazingira (kwa mfano, kupunguza taka, kutumia rasilimali mbadala). ○ Tanguliza suluhisho za gharama nafuu, zenye athari kubwa. <p><i>Mfano:</i> Mkulima anaweza kuhamia mbolea za kikaboni, kuanzisha mzunguko wa mazao, au kutumia matandazo ili kuhifadhi afya ya udongo.</p> <p>4. Tathmini Suluhisho</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hatua:</i> Tathmini uwezekano wa kila suluhisho lililopendekezwa. • <i>Vigezo vya Tathmini:</i> <ul style="list-style-type: none"> ○ Athari: Je, suluhisho litaathiri vyema mazingira? ○ Gharama: Je, suluhisho ni nafuu kwa biashara yako? ○ Scalability: Je, suluhisho linaweza kuongezwa kadiri biashara yako inavyokua? ○ Uendelevu: Je, suluhisho linalingana na malengo ya uendelevu wa muda mrefu? <p><i>Mfano:</i> Ingawa mbolea za kikaboni zinaweza kuwa ghali zaidi kuliko kemikali, faida zao za muda mrefu kwa afya ya udongo na athari ndogo za mazingira huwafanya kuwa chaguo bora zaidi.</p>			
<p>Zana na mbinu za utatuzi mzuri wa shida Eleza zana na mbinu tofauti za utatuzi mzuri wa matatizo kama.</p> <p>1. Ramani ya Mawazo</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Hatua:</i> Taswira ya shida na suluhisho zake kwa kuunda ramani ya mawazo. Hii hukusaidia kupanga mawazo na kutambua miunganisho. 	Mhadhara	Dakika 10	Slaidi

<ul style="list-style-type: none"> Zana: Tumia zana kama vile XMind au MindMeister kuunda ramani za mawazo za kidijitali. <p>2. Uchambuzi wa Sababu ya Mizizi</p> <ul style="list-style-type: none"> Hatua: Tambua chanzo cha tatizo kwa kutumia zana kama vile Mchoro wa Mfupa wa Samaki (Ishikawa) au Sababu 5. <p>3. Kujadiliana</p> <ul style="list-style-type: none"> Hatua: Fikiria suluhisho zinazowezekana. Lengo ni kuja na mawazo mengi iwezekanavyo, na baadaye kuyaboresha. Kidokezo: Jumuisha njia mbadala rafiki kwa mazingira katika vipindi vyako vya kujadiliana ili kuendana na mazoea endelevu ya biashara. 			
<p>Tumia utatuzi wa shida kwa uchunguzi kifani Wasilisha uchunguzi kifani wa uanzishaji wa mitindo rafiki kwa mazingira nchini Kenya. Biashara inakabiliwa na shida ya kupata vifaa endelevu ambavyo ni vya bei nafuu na rafiki wa mazingira. Msururu wa usambazaji wa ndani wa vitambaa rafiki kwa mazingira ni dhaifu, na gharama za usafirishaji za kuagiza vifaa ni kubwa.</p> <p>Tumia karatasi ya kazi iliyo na taks zifuatazo:</p> <ol style="list-style-type: none"> Bainisha tatizo: Je, ni masuala gani makuu unayokabiliana nayo? Tumia uchambuzi wa sababu kuu - njia 5 ya Whys. Changanua tatizo: Vunja ili kuelewa vipengele na sababu zake. Tumia uchambuzi wa SWOT au mchoro wa Fishbone (Ishikawa). Tengeneza suluhisho zinazowezekana: Fikiria angalau suluhisho tatu endelevu kushughulikia shida. Tumia mbinu kama vile Ramani ya Akili au SCAMPER. Tathmini suluhisho: Changanua uwezekano, ufanisi, na athari za kila suluhisho. Tumia vigezo vya tathmini kama vile gharama dhidi ya faida au tathmini ya hatari. Pendekeza mpango wa utekelezaji: Unda mpango wa hatua kwa hatua ili kutekeleza suluhisho ulilochagua. 	Kujifunza kwa uzoefu	Dakika 45	Hati ya uchunguzi kifani & Lahakazi
<p>Hitimisho na mambo muhimu ya kuchukua Muhtasari wa mada na uwasilishe mambo muhimu ya kuchukua: Kutatua matatizo ni ujuzi muhimu kwa wajasiriamali, hasa wale wanaozingatia uendelevu. Kwa kuchambua matatizo kwa utaratibu na kukuza ufumbuzi wa ubunifu, rafiki wa mazingira, unaweza kuunda biashara ambayo sio tu inaishi lakini inastawi kwa muda mrefu.</p>	Onyesho	Dakika 5	Slaidi

Daima fikiria athari za mazingira, kijamii na kiuchumi za suluhisho zako.

--	--	--

Co-funded by
the European Union

GSMESKILL

Developing VET Entrepreneurial Green
Mindset and skills for Small-Business
Development

**UTATUZI WA
MATATIZO KWA
UJASIRIAMALI
ENDELEVU**

Kutatua matatizo ni nini?

Mchakato wa kutambua changamoto, kuchambua sababu za msingi, na kutumia suluhisho bora na endelevu.

Kwa nini ni muhimu kwa wajasiriamali:

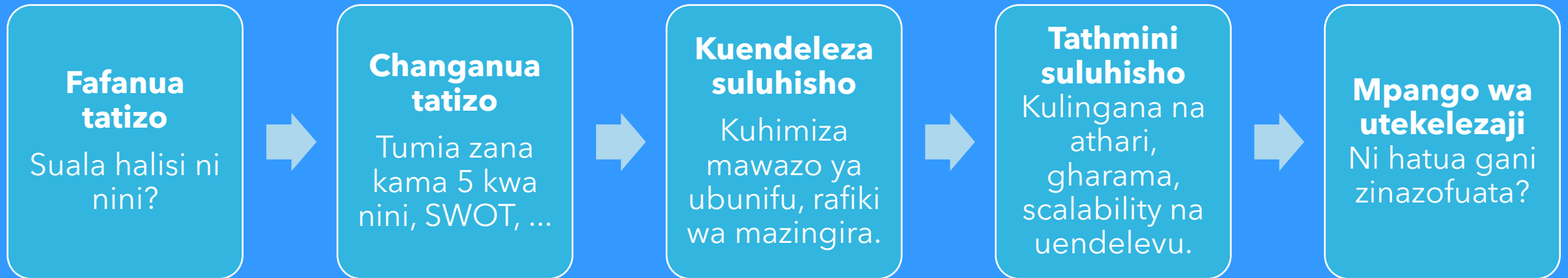
- Kuabiri vikwazo vya rasilimali
- Kusawazisha faida na sayari na watu.
- Kuendesha uvumbuzi kupitia changamoto.

Mfano:

Kuanzisha nchini Kenya kutatua masuala ya taka kupitia biashara ya kuchakata bandako.

KWA NINI UTATUZI WA MATATIZO NI MUHIMU KATIKA BIASHARA ENDELEVU

Hatua na maswali muhimu

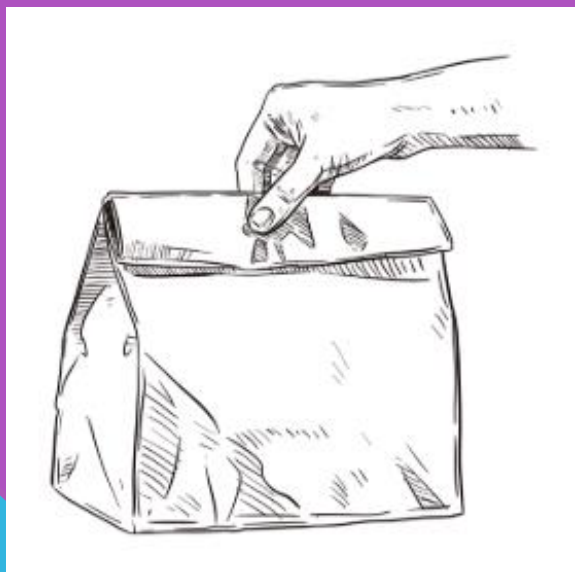
MFUMO WA KUTATUA MATATIZO

ZANA ZA KUTATUA MATATIZO KWA UFANISI:

- **Ramani ya akili:** panga mawazo na uchunguze miunganisho
- **5 Kwa nini:** pata sababu ya msingi.
- **Uchambuzi wa SWOT:** Kuelewa mambo ya ndani/nje
- **Mchoro wa Mifupa ya Samaki:** Taswira ya sababu
- **Kuchangia mawazo/SCAMPER:** Kuhimiza ubunifu

KUCHUKUA MUHIMU

- **Utatuzi endelevu wa shida = kimkakati, ubunifu na uwajibikaji.**
- **Tumia mifumo na zana kushughulikia challenges za biashara.**
- **Suluhisho zinapaswa kuendana na faida, utunzaji wa mazingira na athari za kijamii.**
- **Kurudia, ushirikiano, na kufikiri kwa mifumo ni muhimu.**

Co-funded by
the European Union

ASANTE

Moduli ndogo 2.3

Kufikiri kwa ubunifu: Mawazo na uvumbuzi

→ ujuzi:

1. Kufikiri kwa ubunifu

FIKRA ZA UBUNIFU: MAWAZO NA UVUMBUZI
Shughuli ya 1: Ubunifu na wazo: Kufungua suluhisho za ubunifu
Muda: Masaa 1,5
Malengo maalum ya kujifunza <ol style="list-style-type: none">
1. Tengeneza mawazo ya ubunifu kwa kufikiria nje ya boksi.
2. Tumia mbinu za kufikiri za ubunifu ili kutoa suluhisho anuwai kwa shida ngumu.
3. Shirikiana kwa ufanisi katika vikundi ili kujadili mawazo na kuyaboresha kuwa dhana zinazoweza kutekelezeka.
4. Tathmini kwa kina mawazo ya uwezo wao wa kushughulikia changamoto za ulimwengu halisi.
Mbinu, Rasilimali na Vifaa Mbinu: <p>Shughuli hii itafanywa kwa kutumia mbinu <i>shirikishi mtandaoni</i>, kwa kutumia zana za kidijitali za kujadiliana, mawazo na maoni. Washiriki watafanya kazi katika vyumba vya kuzuka, kwa kutumia ubao mweupe mtandaoni na zana zingine ili kuwezesha ubunifu na ushirikiano.</p> <p>Hatua:</p> <ul style="list-style-type: none">
- Utangulizi
- Zoezi la joto
- Kikao cha mawazo
- Kushiriki na maoni
- Uboreshaji wa mwisho
- Kumalizika na kutafakari <p>Zana zinazotumika: majukwaa ya mtandaoni (Zoom, Miro, Mural), hati za Google.</p>
Maelezo ya shughuli na Dhana Muhimu Maelezo: <p>Katika shughuli hii ya mtandaoni, washiriki watahiriki katika mchakato wa mawazo yenye nguvu, shirikishi iliyoundwa ili kukuza fikra za ubunifu na uvumbuzi. Kipindi huanza na kivunja barafu shirikishi ili kuchochea fikra za nje ya boksi, ikifuatiwa na kipindi cha kujadiliana kwa kikundi kwa kutumia zana za kidijitali kama vile Miro au Google Jamboard. Washiriki watatoa mawazo kwa changamoto mahususi, kuyapanga kupitia ramani ya akili, na kuyaboresha kwa kutumia mbinu ya SCAMPER. Baadaye, vikundi vitawasilisha maoni yao ya juu</p>

katika kikao kikuu, kupokea maoni ya kujenga kutoka kwa wenzao na mwezeshaji. Kulingana na pembejeo hii, watafanya kazi pamoja kukamilisha dhana zao na kukuza mpango wa utekelezaji au mfano rahisi. Shughuli hiyo inahitimishwa kwa kipindi cha kutafakari ambapo washiriki hubadilishana maarifa na kujadili jinsi ya kutumia mbinu hizi za ubunifu katika hali halisi, kuhakikisha matumizi ya mtandaoni ya kuvutia na yenye athari.

Dhana muhimu:

Kufikiri kwa ubunifu: Uwezo wa kufikiria kwa njia mpya na zisizo za kawaida.

Mawazo: Mchakato wa kutoa mawazo, mara nyingi kwa matumizi ya mbinu kama vile kuchangia mawazo au ramani ya akili.

Ubunifu: Mchakato wa kugeuza mawazo ya ubunifu kuwa ufumbuzi wa vitendo, muhimu.

SCAMPER: Zana ya ubunifu ya kufikiri ambayo inahimiza urekebishaji na uchunguzi wa mawazo yaliyopo.

Kufikiri kwa kubuni: Mbinu inayozingatia mtumiaji ya kutatua matatizo kwa ubunifu.

Tathmini

Kujitathmini, maswali ya chaguo nyingi, uwasilishaji wa kikundi, ukaguzi wa rika na maoni.

Ujuzi / Uwezo uliotengenezwa

Utatuzi wa matatizo ya ubunifu: Kufikiria tofauti ili kushughulikia changamoto katika mpangilio pepe.

Ushirikiano katika nafasi za kidijitali: Kutumia zana za mtandaoni kwa kujadiliana, kushirikiana na kubadilishana mawazo kwa ufanisi.

Tathmini ya wazo: Kutathmini kwa kina uwezekano na uhalisi wa mawazo katika mazingira ya mtandaoni.

Mawasiliano: Kuwasilisha mawazo na kupokea maoni katika nafasi pepe.

Kubadilika: Mawazo na suluhisho zilizoboreshwa kulingana na ushirikiano wa mtandaoni na maoni.

Usomaji zaidi, shughuli, nyenzo, mazoea bora

Usomaji, nyenzo, mbinu bora:

- Tom, Kelley, David, Kelley (2013). Ujasiri wa ubunifu: kufungua uwezo wa ubunifu ndani yetu sote.
- Clayton M., Christensen, Marc, Benioff (2024). Shida ya mvumbuzi: Wakati teknolojia mpya husababisha kampuni kubwa kushindwa.
- Tim, Brown (2019). Mabadiliko kwa muundo: Jinsi fikra za kubuni hubadilisha mashirika na kuhamasisha uvumbuzi.
- Mazungumzo ya TEDy, Giovanni Corazza. "Mawazo ya ubunifu - jinsi ya kutoka nje ya boksi na kutoa mawazo, <https://www.youtube.com/watch?v=bEusrD8g-dM>."

Mazoea bora:

- Nzambi Matee na Gjenge Makers: Nzambi Matee, mhandisi na mwanamazingira wa Kenya, alianzisha Gjenge Makers ili kukabiliana na uchafuzi wa taka za plastiki. Kampuni yake hurejesha taka za plastiki kuwa vifaa vya ujenzi vya kudumu, kama vile matofali ambayo yana nguvu kuliko saruji. Njia hii ya ubunifu sio tu inapunguza uchafuzi wa mazingira lakini pia hutoa vifaa vya ujenzi vya bei nafuu.
- Lorna Rutto na EcoPost: Lorna Rutto alianzisha EcoPost, biashara ya kijamii ambayo hubadilisha taka za plastiki kuwa nguzo za uzio rafiki kwa mazingira. Kwa kutumia upya taka, EcoPost inashughulikia ukataji miti na uchafuzi wa plastiki huku ikiunda fursa za ajira katika jamii zilizotengwa.
- Mpango wa Kreativepreneurship na ISBI Kenya: Shule ya Kimataifa ya Biashara na Ubunifu (ISBI) nchini Kenya inatoa mpango wa Kreativepreneurship, iliyoundwa ili kuwawezesha wabunifu kujenga biashara endelevu kutoka kwa talanta na burudani zao. Mpango huu unaziba pengo kati ya uwezo wa ubunifu na mapato halisi katika tasnia, kukuza ujasiriamali endelevu miongoni mwa vijana wa Kenya.

NYENZO ZA SANDUKU LA ZANA LA MAFUNZO

Ubunifu na wazo: Kufungua suluhisho za ubunifu

Maelezo	Mbinu	Saa	Vifaa
<p>Utangulizi wa fikra za ubunifu Toa muhtasari mfupi wa fikra za ubunifu na umuhimu wake katika utatuzi wa matatizo na uvumbuzi. Tambulisha zana zinazotumiwa kwa shughuli (kwa mfano, Zoom, Miro, Mural).</p>	Mhadhara	Dakika 10	Slaidi
<p>Zoezi la joto Tumia meli ya kuvunja barafu na inayoingiliana ili kuwafanya washiriki wafikirie kwa ubunifu. Kwa mfano, kura ya haraka ya mtandaoni kuhusu matumizi ya ubunifu kwa vitu vya kila siku, ambapo washiriki hujibu kupitia gumzo au madokezo ya kunata. <i>Mfano:</i> "Ni matumizi gani mengine unaweza kufikiria kwa kipande cha karatasi?" -kuruhusu washiriki kushiriki majibu kwenye gumzo au kupitia madokezo yanayonata kwenye ubao wa mtandaoni.</p>	Zoezi	Dakika 10	Mural, Miro
<p>Kikao cha Mawazo Gawanya washiriki katika vikundi vidogo vya kuzuka (watu 3-5). Kwa kutumia zana za dijiti, washiriki watafanya kazi katika vyumba vya kuzuka ili kujadiliana na kutoa mawazo. Mwezeshaji atawaongoza kupitia mchakato wa ramani ya mawazo na kutumia mbinu ya SCAMPER kuboresha mawazo yao.</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Kuchangia mawazo:</i> Kwa kutumia Mural, Miro, au zana nyingine ya kidijitali, kila kikundi kitatoa mawazo mengi iwezekanavyo kwa changamoto au tatizo fulani. - <i>Ramani ya Akili:</i> Vikundi vitapanga mawazo yao kwenye zana ya mtandaoni. - <i>SCAMPER:</i> Vikundi vitatumia njia hii kuboresha mawazo yao kwa kubadilisha, kuchanganya, kurekebisha, kurekebisha, kutumia matumizi mengine, kuondoa, au kugeuza vipengele vya mawazo yao. 	Kazi ya kikundi	Dakika 30	Mural, Miro
<p>Kushiriki na Maoni Vikundi vitakutana tena katika kikao kikuu, ambapo kila kikundi kitawasilisha mawazo yao ya ubunifu zaidi kwa kutumia kipengele cha kushiriki skrini au kwa kupakia nyenzo zao kwenye nafasi iliyoshirikiwa mtandaoni (k.m., Miro au Mural).</p>	Mjadala	Dakika 15	Slaidi

<p>Mawasilisho yanaweza kufanywa kwa kutumia skrini zilizoshirikiwa au slaidi. Wawezeshaji na wenzao watatoa maoni kwenye gumzo au kupitia majadiliano ya sauti.</p>			
<p>Uboreshaji wa mwisho Kulingana na maoni, vikundi vitarekebisha mawazo yao na kuunda mpango wa utekelezaji au mfano wa dhana (kwa mfano, mchoro rahisi, chati ya mtiririko, au muhtasari wa kina wa jinsi wazo linaweza kutekelezwa). Vikundi vitatumia jukwaa la mtandaoni kwa kazi shirikishi (kwa mfano, Hati za Google kwa kuandika mpango).</p>	Zoezi	Dakika 20	Jukwaa la mtandaoni la ushirikiano
<p>Kumalizika na kutafakari Majadiliano mafupi ya kutafakari juu ya mchakato wa mawazo, kile kilichojifunza, na jinsi mbinu hizi za ubunifu zinaweza kutumika katika hali halisi za ulimwengu. Washiriki hushiriki maarifa yao kupitia gumzo au uchunguzi wa baada ya mafunzo.</p>	Mjadala	Dakika 5	

Co-funded by
the European Union

GSMESKILL

Developing VET Entrepreneurial Green
Mindset and skills for Small-Business
Development

FIKRA ZA UBUNIFU: MAWAZO NA UVUMBUZI

Kufikiri kwa ubunifu ni uwezo wa kushughulikia shida kwa njia mpya na zisizo za kawaida.

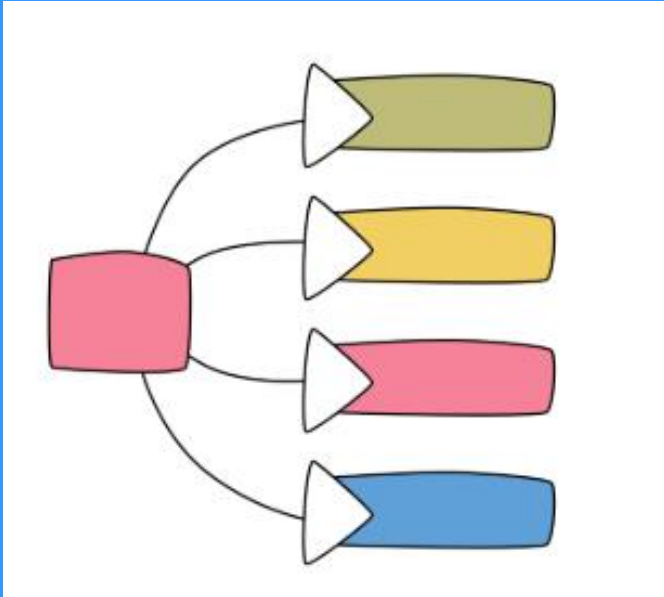
Kwa nini ni muhimu:

- Inaendesha uvumbuzi na kubadilika.
- Husaidia kukabiliana na changamoto ngumu.
- Muhimu katika ujasiriamali endelevu.

KWA NINI FIKRA ZA UBUNIFU NI MUHIMU

ZANA NA MBINU:

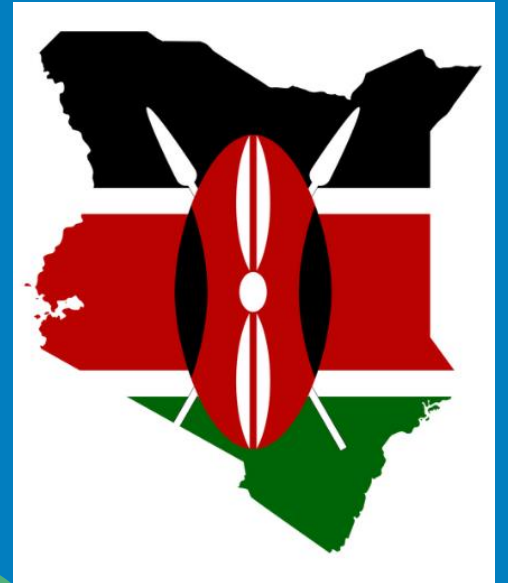
- **Zana za kidijitali:** Zoom, Miro, Mural, Google doca
- **Mbinu za mawazo:**
  - *Ramani ya akili* - mpangilio wa kuona wa mawazo
  - **SCAMPER** - mabadiliko ya ubunifu kupitia mbadala, kuchanganya, kubadilika, kurekebisha, kuweka kwa matumizi mengine, kuondoa, kurudisha nyuma
- **Mazoea bora:** Fikiria kwa macho, shirikiana kwa uwazi, changamoto ya mawazo.

MAOMBI YA ULIMWENGU HALISI

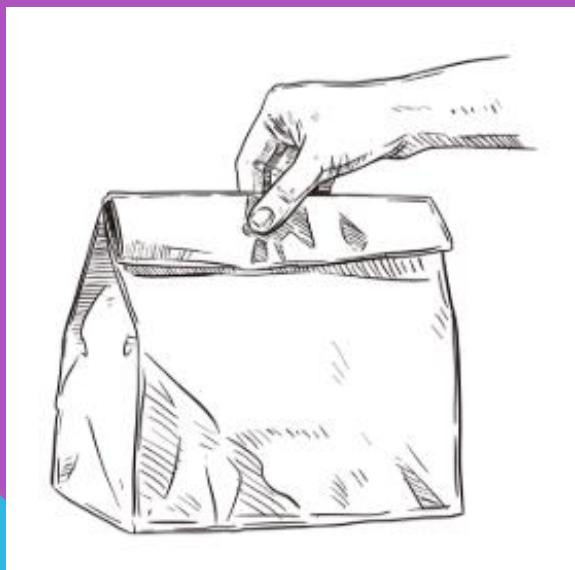
Mifano ya Kesi kutoka Kenya

- Watengenezaji wa Gjenge (Nzambi Matee): Taka za plastiki kuwa matofali
- Mpango wa Kreativpreneurship (ISBI): Kugeuza talanta kuwa biashara endelevu

Athari: Ubunifu unaweza kutatua changamoto za mazingira, kijamii na kiuchumi.

KUCHUKUA MUHIMU

- **Kila mtu ana uwezo wa ubunifu - ni ujuzi wa kutekelezwa.**
- **Zana kama vile SCAMPER na ramani za mawazo husaidia kupanga mawazo.**
- **Ushirikiano na maoni huboresha mchakato wa ubunifu.**
- **Ubunifu huchochea uvumbuzi wa vitendo.**

Co-funded by
the European Union

ASANTE

Moduli ndogo 2.4

Kuunganisha ubunifu na ujuzi wa kufikiri kwa kina kwa mawazo ya Ujasiriamali

<p style="text-align: center;">KUUNGANISHA UBUNIFU NA UJUZI WA KUFIKIRI KWA KINA KWA MAWAZO YA UJASIRIAMALI</p>
<p>Shughuli ya 1: Changamoto endelevu ya uvumbuzi wa biashara</p>
<p>Muda: Masaa 1,5</p>
<p>Malengo maalum ya kujifunza</p> <ol style="list-style-type: none">
1. Tambua fursa za ujasiriamali endelevu katika miktadha ya ndani.
2. Tengeneza mawazo ya ubunifu ili kushughulikia changamoto za uendelevu kwa kuunganisha fikra za ubunifu na makini.
3. Taswira ya mustakabali endelevu na kubuni suluhisho ambazo zinalingana na malengo ya muda mrefu ya mazingira na kijamii.
4. Elewa jinsi ya kutumia zana za kidijitali, ushirikiano wa timu, na mali za ndani kwa ubia endelevu.
5. Panga hatua zinazoweza kutekelezeka za kutekeleza na kutathmini suluhisho endelevu za biashara.
6. Tafakari juu ya shughuli ili kutambua masomo tuliyojifunza na maeneo ya kuboresha.
<p>Mbinu, Rasilimali na Vifaa</p> <p>Mbinu: Kujifunza kwa fursa: Zingatia kutambua changamoto za uendelevu nchini Kenya kama fursa zinazowezekana za biashara. Ubunifu wa kushirikiana: Himiza kazi ya pamoja ili kuunda suluhu pamoja, kwa kutumia mitazamo mbalimbali. Tathmini muhimu: Tumia mifumo iliyopangwa (kwa mfano, SWOT, PESTLE) kutathmini mawazo ya uwezekano na athari. Matumizi ya vitendo: Iga kazi za ujasiriamali za ulimwengu halisi ili kutumia ujifunzaji katika mazingira yaliyodhibitiwa. Zana zinazotumika: zana za mtandaoni kama vile Miro na Mural, uchambuzi wa SWOT.</p>
<p>Maelezo ya shughuli na Dhana Muhimu</p> <p>Maelezo: Shughuli hiyo huanza na utangulizi wa umuhimu wa uendelevu katika ujasiriamali, ikiangazia biashara zilizofanikiwa za Kenya kama vile uanzishaji wa nishati ya jua na kampuni za ufungaji rafiki wa mazingira. Kisha washiriki wanawasilishwa na hali: kutengeneza suluhisho endelevu la uhaba wa maji vijijini Kenya, kusawazisha faida, athari za mazingira, na mahitaji ya jamii. Katika vikundi, wanajadili mawazo ya ubunifu na kuyatathmini kwa kina kwa uwezekano,</p>

uendelevu, na uwezo wa soko. Kila kikundi kinawasilisha suluhisho lao, hupokea maoni ya rika, na kutafakari jinsi ubunifu na fikra makini huchangia kushinda changamoto za ujasiriamali. Kikao kinahitimishwa na muhtasari wa mambo muhimu ya kuchukua.

Dhana muhimu:

Uendelevu katika biashara: Kuelewa uendelevu wa mazingira, kijamii na kiuchumi.

Utatuzi wa matatizo ya ubunifu: Mbinu kama vile kuchangia mawazo na ramani ya akili.

Kufikiri kwa kina: Kutathmini ushahidi, hoja, na mawazo.

Mawazo ya ujasiriamali: Kuchukua hatari, uvumbuzi, na uthabiti.

Tathmini

Kujitathmini, maswali ya chaguo nyingi, uwasilishaji wa kikundi, ukaguzi wa rika na maoni.

Ujuzi / Uwezo uliotengenezwa

Ubunifu na uvumbuzi katika kushughulikia changamoto za uendelevu.

Ujuzi wa uchambuzi ili kutathmini uwezekano wa mawazo ya biashara.

Kushirikiana kwa utatuzi wa matatizo na kazi ya pamoja.

Ujuzi wa mawasiliano na uwasilishaji.

Usomaji zaidi, shughuli, nyenzo, mazoea bora

Usomaji, nyenzo, mbinu bora:

- EC, Kituo cha Pamoja cha Utafiti (2020). Kitabu cha kucheza cha EntreComp.
- Eric, Ries (2011). Uanzishaji konda: Jinsi wajasiriamali wa leo wanavyotumia uvumbuzi endelevu kuunda biashara zilizofanikiwa sana.
- Nakala kutoka *Mazungumzo ya Afrika* juu ya ujasiriamali nchini Kenya.

Mazoea bora:

- *M-KOPA Solar*: hutoa suluhisho za nishati ya jua za bei nafuu, zisizo na gridi ya taifa kwa kaya za vijijini Kenya. Wateja wanaweza kununua vifaa vya jua kwa msingi wa malipo kadri unavyoenda kupitia majukwaa ya pesa za rununu kama M-Pesa. Mtindo huu wa ubunifu wa biashara umefanya nishati safi kupatikana kwa familia za kipato cha chini huku ikipunguza utegemezi wa mafuta ya taa.
- *Usafi*: hujenga vyoo vya gharama nafuu, vinavyobebeka kwa makazi yasiyo rasmi mijini Kenya. Taka zilizokusanywa husindikwa kuwa mbolea ya kikaboni na biogas, na kuunda uchumi wa mviringo. Mpango huo umeboresha usafi wa mazingira huku ukizalisha thamani kutoka kwa taka.
- *Vyakula vya Twiga*: huunganisha wakulima wadogo na masoko ya mijini kwa kutumia jukwaa la dijiti. Kwa kurahisisha ugavi, inapunguza upotevu wa chakula, inapunguza gharama, na kuhakikisha bei nzuri kwa wakulima.
- *EcoPost*: hubadilisha taka za plastiki kuwa nguzo za uzio za kudumu, ikitoa mbadala rafiki wa mazingira kwa mbao. Mpango huu sio tu unapunguza taka za plastiki lakini pia husaidia kupambana na ukataji miti.

NYENZO ZA SANDUKU LA ZANA LA MAFUNZO

Changamoto endelevu ya uvumbuzi wa biashara

Maelezo	Mbinu	Saa	Vifaa
<p>Utangulizi Tambulisha kwa ufupi ujasiriamali endelevu, ukisisitiza umuhimu wa kuoanisha faida na athari za kijamii na mazingira. Shiriki mifano ya ulimwengu halisi ya biashara endelevu zilizofanikiwa nchini Kenya, kama vile kampuni za ufungaji rafiki kwa mazingira, uanzishaji wa nishati ya jua, au biashara za kusafisha maji. Bainisha dhana muhimu kama vile ubunifu, kufikiri kwa kina, na uendelevu, ukiziunganisha na mawazo ya ujasiriamali.</p> <p>Kura ya maoni inayoingiliana: Tumia zana ya upigaji kura ya kidijitali (k.m., Mentimeter, Slido) kuwauliza washiriki kuhusu ujuzi wao na changamoto za uendelevu nchini Kenya. Onyesha matokeo ya moja kwa moja ili kuibua majadiliano ya awali na kuweka jukwaa la changamoto.</p>	Onyesho	Dakika 15	Slaidi
<p>Uwasilishaji wa hali Wasilisha hali ifuatayo: "Wewe ni sehemu ya timu iliyopewa jukumu la kushughulikia uhaba wa maji vijijini Kenya. Lengo lako ni kuunda suluhisho endelevu la biashara ambalo linasawazisha faida, uendelevu wa mazingira, na mahitaji ya jamii. Suluhisho lazima liwe la kweli, la ubunifu, na lenye uwezo wa kutekelezwa katika muktadha wa Kenya." Wape washiriki data ya ziada au infographics (kwa mfano, takwimu za upatikanaji wa maji, maarifa juu ya uchumi wa vijijini, mazingatio ya athari za mazingira) ili kuweka maoni yao katika ukweli. Weka miongozo wazi ya changamoto:</p> <ul style="list-style-type: none"> Zingatia uwezekano, ubunifu, na uendelevu. Shirikiana kikamilifu na washiriki wa timu, ukitumia mitazamo mbalimbali. 	Uwasilishaji wa hali	Dakika 10	
<p>Changamoto ya kikundi Gawanya washiriki katika timu ndogo za watu 4-5. Kila timu ina jukumu la kujadiliana na kutathmini suluhisho zinazowezekana. Awamu ya 1 (dakika 15): Mawazo ya Ubunifu:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tumia zana za ushirikiano wa kidijitali kama vile Miro, au MURAL ili kuruhusu timu kuibua mawazo yao. 	Kazi ya kikundi	Dakika 30	

<ul style="list-style-type: none"> • Wahimimize washiriki kutumia mbinu za ubunifu kama vile: <i>Ramani ya Akili</i>: Tengeneza mawazo mbalimbali kwa kuchunguza miunganisho kati ya uhaba wa maji, teknolojia na mahitaji ya ndani. <i>Kufikiria nyuma</i>: Uliza, "Ni nini kitafanya uhaba wa maji kuwa mbaya zaidi?" na kisha ubadilishe suluhisho. <p>Awamu ya 2 (dakika 15): Tathmini muhimu ya mawazo:</p> <p>Timu hutathmini kwa kina mawazo yao yaliyojadiliana kwa kutumia mfumo uliopangwa kama vile:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uchambuzi wa SWOT: Tathmini nguvu, udhaifu, fursa, na vitisho vya kila wazo. • Gridi ya Upembuzi yakinifu wa Athari: Weka suluhisho kulingana na athari zao zinazowezezana na uwezekano. 			
<p>Mawasilisho na ukaguzi wa rika Kila timu inawasilisha suluhisho lao lililopendekezwa kwa sauti ya dakika 3, ikielezea:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wazo na jinsi inavyoshughulikia uhaba wa maji. • Vipengele vyake endelevu (kiuchumi, mazingira, na kijamii). • Changamoto zinazowezezana na jinsi wanavyopanga kuzishughulikia. <p>Baada ya kila wasilisho, timu zingine hutoa maoni ya rika kwa kutumia njia ya "Glow and Grow":</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Mwangaza</i>: Angazia kile kilichokuwa na nguvu au ubunifu kuhusu wazo hilo. • <i>Kukua</i>: Pendekeza maeneo ya kuboresha au mazingatio ya ziada. 		Dakika 20	
<p>Tafakari na kumalizika Kuwezesha majadiliano ya kikundi ili kutafakari juu ya shughuli:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Washiriki walijifunza nini kuhusu kuunganisha ubunifu na kufikiri kwa kina? • Ushirikiano uliboreshaje mchakato? • Ujuzi huu unawezaje kutumika kwa safari zao za ujasiriamali? <p>Muhtasari wa mambo muhimu ya kuchukua:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ubunifu na kufikiri kwa kina ni muhimu kwa kushughulikia changamoto changamano za uendelevu. • Fursa za ujasiriamali mara nyingi hutoka kwa matatizo ya ndani. • Ushirikiano na tathmini iliyopangwa ni muhimu kwa kuboresha mawazo kuwa suluhisho zinazoweza kutekelezeka. 	Mjadala	Dakika 15	Turubai ya pendekezo la thamani, turubai ya mfano wa biashara (templeti)

<p>Wape washiriki violezo vinavyoweza kupakuliwa (kwa mfano, Turubai ya Pendekezo la Thamani, Turubai ya Mfano wa Biashara) na uwahimize kuboresha mawazo yao zaidi kama kazi ya ufuatiliaji.</p>			
---	--	--	--

Co-funded by
the European Union

GSMESKILL

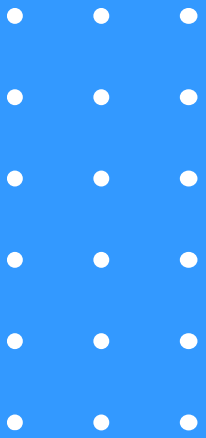
Developing VET Entrepreneurial Green
Mindset and skills for Small-Business
Development

**KUUNGANISHA
UBUNIFU NA UJUZI
WA KUFIKIRI KWA
KINA KWA MAWAZO
YA UJASIRIAMALI**

- Inashughulikia changamoto za mazingira, kijamii na kiuchumi.
- Hujenga biashara thabiti na athari ya muda mrefu.
- Huongeza ustawi wa jamii na ufanisi wa rasilimali.

KWA NINI UENDELEVU NI MUHIMU

JUKUMU LA UBUNIFU NA KUFIKIRI KWA KINA

- **Ubunifu:** Hutoa mawazo ya ubunifu ya kushughulikia changamoto kwa mitazamo mipya.
- **Kufikiri kwa Kina:** Inatathmini mawazo ya uwezekano na athari.

Ujuzi wote ni muhimu kwa kukuza suluhisho za kipekee, endelevu.

MAWAZO YA UBUNIFU NI NINI?

- **Ufafanuzi:** Uwezo wa kufikiri kwa njia za ubunifu na asili, kuchunguza mawazo na mbinu mpya.
- **Kusudi:** Husaidia kutatua matatizo kwa kutoa ufumbuzi mpya na muhimu.
- **Mchakato:** Inahusisha kuunganisha dhana zinazoonekana kuwa hazihusiani na kufikiria zaidi ya kanuni za kawaida.
- **Umuhimu kwa Wajasiriamali:** Huendesha uvumbuzi, hutambua fursa mpya, na kuunda faida za ushindani.

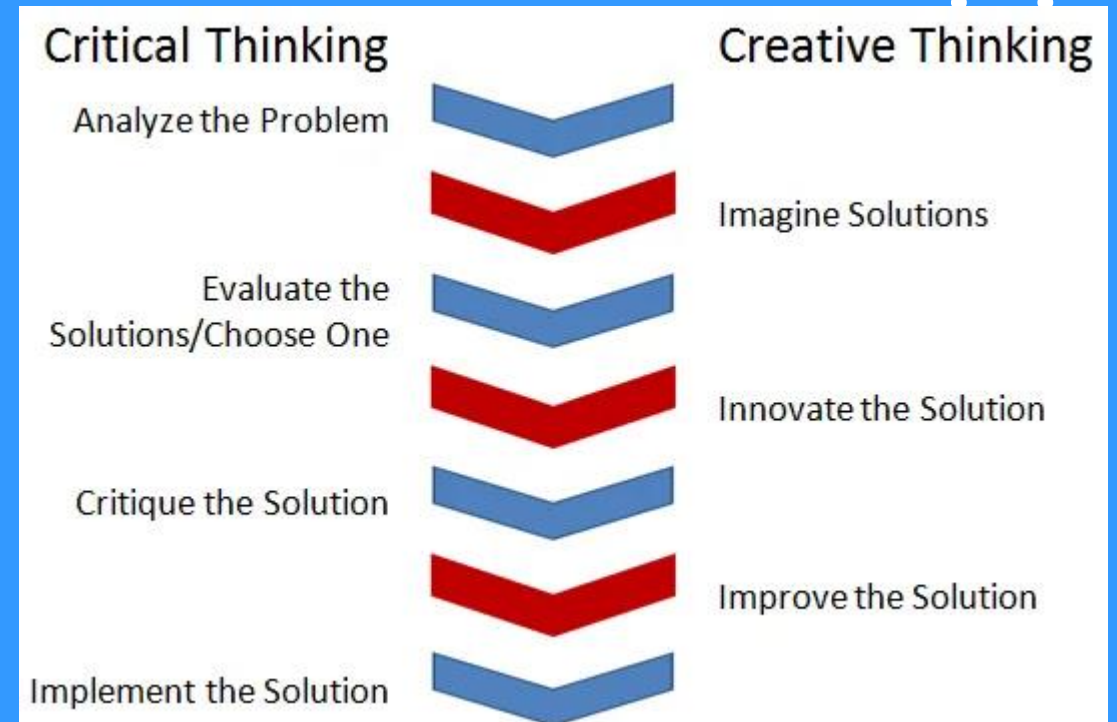
FAIDA ZA KUFIKIRI KWA KINA

- Husaidia kuboresha kufanya maamuzi
- Huongeza uwezo wa kutatua matatizo
- Boresha ujuzi wako wa utafiti
- Inang'arisha ubunifu wako
- Huchochea udadisi

- Tambua suluhisho za ubunifu kwa changamoto za uendelevu.
- Kuchambua mahitaji ya soko, athari za mazingira, na rasilimali.
- Tengeneza mikakati inayoweza kutekelezeka kusawazisha uvumbuzi na uwezekano.

Ubunifu na kufikiri kwa kina huendesha uvumbuzi endelevu!

**KUCHANGANYA UBUNIFU NA
KUFIKIRI KWA KINA**

Co-funded by
the European Union

ASANTE

